

Stichting NOB

NTC-module, De leessleutel

Stichting NOB NTC-module, inhoud

Blz. 3 NTC-module De leessleutel 2, voor groep 3

Blz. 10 Thema's 1 t/m 8, groep 3

Blz. 58 Inhoud bijlagen

Blz. 59 Bijlagen

Blz. 101 Groep 1 en 2

NTC-module De leessleutel 2, voor groep 3

Inleiding

Hoe zorgt u voor een goede invulling van het aanvankelijk leesonderwijs op uw NTC-scholen? Na een uitgebreid onderzoek onder vele aanvankelijk leesmethoden blijkt De leessleutel daarvoor op dit moment het meest geschikt. Op de internetsite van de Stichting NOB kunt u uitgebreidere informatie vinden over hoe de keuze voor deze methode tot stand is gekomen (www.stichtingnob.nl). De leessleutel is ontwikkeld voor de reguliere Nederlandse basisschool, waar ongeveer zes uur per week wordt besteed aan het aanvankelijk leesonderwijs. Op een NTC-school is dat maar twee uur per week. Toch kunt u De leessleutel nu optimaal gaan gebruiken voor het NTC-onderwijs omdat de Stichting NOB daarvoor een module heeft ontwikkeld. Het uitgangspunt daarbij was om zoveel mogelijk te voldoen aan de tussendoelen voor beginnende geletterdheid (expertisecentrum Nederlands). In de module wordt de nadruk gelegd op oefeningen die gericht zijn op de verwerving van Nederlandse taalvaardigheden (spreken, luisteren, schrijven en lezen) door middel van actief en interactief leren.

Hoe is deze NTC-module tot stand gekomen?

Allereerst hebben medewerkers van de Stichting NOB, samen met een leesspecialist van de methode De leessleutel, alle doelen en subdoelen bekeken op geschiktheid voor het NTC-onderwijs. Doelen (en de daaraan gekoppelde lessen) die al voldoende aan bod komen in het dagonderwijs zijn geschrapt. Het NTC-onderwijs moet immers zoveel mogelijk een aanvulling zijn op de dagschool en geen herhaling. Voor deze module zijn dus accenten gelegd en er is naar gestreefd om een onderwijskundig zo verantwoord mogelijke lessenselectie te maken. Vervolgens is er een week- en maandstructuur opgezet, waarin de geselecteerde lessen zijn ondergebracht. De lessenselectie is daarna bekeken door een aantal professionals van NTC-scholen. Hun bevindingen zijn verwerkt in de module die nu voor u ligt.

Voor wie is deze NTC-module bedoeld?

Voor NTC wordt ongeveer drie uur per week uitgetrokken. De module is bedoeld voor scholen die de methode De leessleutel 2 gebruiken of gaan gebruiken en die minimaal twee uur per week besteden aan het aanvankelijk leesonderwijs in groep 3. In het resterende NTC-uur komen *leespromotie* en *cultuur* aan bod. De module is specifiek gericht op NTC-leerlingen van Richting 1 en Richting 2. Voor leerlingen die vallen onder Richting 3 is de De leessleutel 2 niet geschikt.

Hieronder volgt een toelichting op de drie richtingen binnen het NTC-onderwijs:

NTC-Richting 1: Het belangrijkste kenmerk van Richting 1-leerlingen is, dat ze thuis hoofdzakelijk Nederlands spreken en daarnaast nog een taal, of zelfs meerdere. De woordenschat varieert per kind en het schriftelijk taalgebruik is beïnvloed door de taal van de dagschool. Het onderwijs zal dan ook primair gericht zijn op de terugkeer in het Nederlandse onderwijs. Daarom zal het NTC-onderwijs daarbij zoveel mogelijk direct moeten aansluiten. U werkt toe naar de kerndoelen van de Nederlandse taal en naar de tussendoelen, zoals deze zijn geformuleerd voor de verschillende jaargroepen.

NTC-Richting 2: Het belangrijkste kenmerk van Richting 2-leerlingen is dat ze thuis weliswaar Nederlands spreken, maar dat een andere taal dominant is. Het onderwijs is primair gericht op de *eventuele* terugkeer in het Nederlandse onderwijs. Het doel is om de Nederlandse taal op een zo hoog mogelijk peil te houden, waarbij de nadruk ligt op de mondelinge taalvaardigheid. De kerndoelen en de tussendoelen voor de verschillende jaargroepen worden op een maximale afstand van twee jaar gevolgd.

NTC-Richting 3: Het belangrijkste kenmerk van Richting 3-leerlingen is dat ze nog vrijwel geen Nederlands spreken en dit als een nieuwe taal moeten aanleren. Het onderwijs is primair gericht op het aanleren van *Nederlands als vreemde taal*, met het oog op een *eventuele* terugkeer naar Nederland. De nadruk in het NTC-onderwijs ligt voor deze leerlingen op leerstof die aansluit op de gewenste taalontwikkeling, die moet aansluiten bij hun startniveau van het Nederlands.

Op welke leerlijnen ligt het accent in de module?

Vanwege de meertalige setting van het NTC-onderwijs ligt het accent op de leerlijnen *lezen* en *woordenschat*. *Schooltaal*, als onderdeel van taalbeschouwing, komt eens in de vier weken gebundeld aan bod. Dit geldt ook voor de leerlijnen *spreken en luisteren*. Bij het aanbieden van nieuwe woorden zal de leerkracht eerst moeten beoordelen of het simpelweg gaat om het aanleren van de vertalingen of dat er sprake is van nieuwe concepten.

Hoe is De leessleutel 2 aangepast aan het NTC-onderwijs?

Geschreven taal

Naast het leesgedeelte uit De leessleutel 2 is een beperkte, maar gerichte selectie gemaakt van taalbeschouwing en spelling om kinderen de afspraken m.b.t. het lezen en schrijven van het Nederlands bewust bij te brengen. Binnen de thema's van De leessleutel gaat het daarbij om:

- een juiste herkenning en uitspraak van de Nederlandse klank-letterkoppelingen;
- afwijkende spellingspatronen;
- de schooltaal die hoort bij leren lezen en schrijven in het Nederlands (woorden zoals *komma*).

Dit betekent dat de onderdelen stellen en spellen nagenoeg geheel vervallen.

Als u kinderen in de groep heeft die op de dagschool onderwijs volgen waarbij een ander alfabet wordt gebruikt - zoals het Griekse - dan lopen zij meer risico op hiaten in deze vaardigheden. Wij raden u dan aan om het stellen en spellen wel aan te bieden. Het onderdeel *taalbeschouwing* komt alleen in de module aan de orde als het gaat om de verwerving / de uitbreiding van de woordenschat van de schooltaal.

Gesproken taal

Het begrijpend luisteren komt eenmaal per thema aan bod voor het NTC-onderwijs (i.p.v. vier maal in het reguliere onderwijs). Om te zorgen dat de kinderen hier toch voldoende mee oefenen, kunt u er aandacht aan besteden tijdens het onderdeel *leespromotie*. Bij het aanbieden van de verhalen en de prentenboeken is het de bedoeling dat u zich voornamelijk richt op de woordenschat. Tijdens deze lesonderdelen biedt de methode ook het begrijpend lezen aan.

Hoe zijn de onderdelen van NTC-onderwijs wekelijks verdeeld over de lestijd?

NTC-onderwijs voor Richting 1 en Richting 2	
30 min.	Mondelinge taalactiviteit, woordenschat activiteiten, groepsactiviteit
30 min.	Zelfstandig werken, taalroutines met nadruk op woordenschat
30 min.	Lezen als groepsactiviteit
30 min.	Zelfstandig werken, taalroutines met de nadruk op lezen
30 min.	Leespromotie*
30 min.	Cultuur**
180 min	Totaal

* Leespromotie / Begrijpend lezen

Naar aanleiding van de AVI-resultaten kunt u leerlingen laten zoeken in de schoolbibliotheek. Geef dan wel gerichte opdrachten mee. Geef hen ook begrijpend leesstrategieën mee (voorkennis gebruiken, voorspellen, visualiseren, vragen bedenken).

Leespromotie kan goed worden gecombineerd met een huiswerkopdracht.

**Cultuur

Voor dit onderdeel is 30 minuten van de wekelijkse toataaltijd beschikbaar.

U kunt er ook voor kiezen om *cultuur* te bundelen tot een aantal dagen per schooljaar. De invulling kan bestaan uit activiteiten / werkvormen die aansluiten bij een thema van de methode, maar dat hoeft niet per se.

De Leessleutel 2 – planning, organisatie en instructie

De leessleutel 2 is opgebouwd rond thema's die zijn verdeeld over het schooljaar. Daarbij is uitgegaan van 36 schoolweken. De indeling is als volgt:

Thema 1: Wat staat daar?

Thema 2: Oren, ogen, neus, mond en handen.

Thema 3: Flapoor de haas.

Parkeerweek

Thema 4: De dooshut. Voorbereiding en start B-deel, week 1

Thema 5: Speel je mee? Voorbereiding en start B-deel, week 2

Thema 6: Lang leve Wies!

Parkeerweek

Thema 7: Wie gaat er mee op reis?

Thema 8: Hallo!

Eén thema wordt aangeboden gedurende een periode van vier weken.

In onderstaand schema zijn de aandachtsgebieden weergegeven.

Verdeling lessen van een thema over vier weken:				
Week 1	Woordenschat taalbeschouwing	lezen	leespromotie	cultuur
Week 2	Woordenschat Spreken en luisteren	lezen	leespromotie	cultuur
Week 3	Woordenschat Spreken en luisteren	lezen	leespromotie	cultuur
Week 4	Woordenschat Begrijpend luisteren	lezen	leespromotie	cultuur

Afhankelijk van de hoeveelheid jaargroepen en niveaus in een klas is het bovenstaande schema te realiseren.

Bij elk thema behoren vier schema's met instructies / aanwijzingen voor de leerkracht (een voor iedere week). Ieder schema kent een vaste kolomindeling met de volgende items:

Tijd (in minuten), Activiteit, Materiaal, Werkvorm en Opmerkingen.

Onder Activiteit staan verwijzingen naar de lessen uit de methode De leessleutel 2.

Voorbeeld van een schema: z.o.z.

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden en zelfstandig.	Herhaal sleutelwoord en letter vorige les. Kijk terug naar het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren en laat de praatstoel* zien.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 43). Spreken en luisteren: u of je (les 4 blz. 55)?	Handleiding Themaposter 1 Sleutelboek blz.10	Instructie Leerkracht gebonden Leerkracht gebonden	Lees het verhaal eerst zelf door. Vertel het verhaal kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 41. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst Mijn woordenboek. Daarna vrij.	Bijlage 3*	Zelfstandig	Start de routine praatstoel* op. Vertel zelf op de praatstoel tegen wie u in uw omgeving u zegt en waarom. Laat vervolgens de kinderen daarmee oefenen.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van lezen, blz. 45, 46, 56. Extra oefening Opdracht 1 blauw les 3 blz. 47. Opdracht 1 blauw les 4 blz. 57. Letterblad ee blz. 59.	Handleiding Sleutelwoord- prent en kaart lees Verdeelstrook lees. Letterkaart Letterstroken ee en n Kopieerbladen lezen les 3 en 4.	Instructie Leerkracht gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord lees op Abc-muur / Abc- boek. De ee kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Leer de kinderen de pictogrammen van de kopieerbladen. Zodra de kinderen daarmee klaar zijn, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 3*	Zelfstandig	Kinderen kunnen woorden met een ee in het midden tekenen voor de Abc-muur / Abc-boek. Plak de tekeningen bij de afsluiting samen op bij de beginletter van de woorden.
10	Afsluiting Spel woorden- schat Kijk! (blauw les 4 blz. 61).	Handleiding Sleutelboek blz. 13 en 14.	Leerkracht- gebonden	Bekijk de Abc-muur / Abc-boek en het beeldwoordenveld. Kunnen de kinderen de nieuwe woorden gebruiken?

Totaal minimaal 2
uur netto lees-
onderwijs per week

Per les heeft u
minimaal deze
materialen nodig

Didactische
toelichting
op de lessen

* Deze routine staat beschreven in de bijlage van deze NTC-module

Is de NTC-module geschikt voor combinatiegroepen?

Binnen het NTC-onderwijs zal vaak gelijktijdig onderwijs worden gegeven aan leerlingen van meerdere jaargroepen. De methode kan hierbij ondersteunend zijn omdat:

- in het schema per les duidelijk wordt aangegeven wanneer er groepsgewijs en wanneer er zelfstandig gewerkt kan worden. Dit komt in de NTC-module terug;
- de zelfstandig-werkopdrachten aan het begin van het jaar waarschijnlijk wat korter zijn dan de opdrachten aan het eind van het jaar;
- de kopieerbladen en de routines veel mogelijkheden bieden om zelfstandig te werken.

Het is belangrijk om vooraf te bekijken hoe leerkrachtgebonden een bepaalde les is.

Als in het schema *zelfstandig werken* staat aangegeven en het lukt (een van) de kinderen nog niet, dan kan het wenselijk zijn om extra ondersteuning en begeleiding te geven. Wanneer een aantal routines eenmaal goed is ingeburgerd in uw klas, heeft u daar op een later moment absoluut baat bij!

Hoe komt het woordenschatonderwijs in de module tot haar recht?

Voor de woordenschatontwikkeling hanteert De leessleutel een onderverdeling in drie groepen:

- *De blauwe woorden (▼ Gebruiken)* zijn die woorden die in het Nederlandse onderwijs aan vier- tot zesjarigen worden aangeboden. Deze woorden biedt u aan aan leerlingen van Richting 2;
- *De zwarte woorden (Gebruiken)* zijn de basiswoorden voor zes- / zevenjarigen. Het zijn die woorden, waarvan verwacht wordt dat de kinderen ze actief gebruiken tijdens het spreken.
- De derde groep woorden (*Begrijpen*) zijn in de aangeboden context van bijvoorbeeld een verhaal.

Deze laatste twee groepen zijn voor Richting 1-leerlingen.

De woordenschat wordt aangeboden volgens de 4-takt van M. Verhallen

(zie www.stichtingnob.nl). Tijdens het leerkrachtgebonden gedeelte worden de woorden voorbereid en gesemantiseerd. Tijdens het zelfstandig werken worden de woorden geconsolideerd. Tijdens de afsluiting van de NTC-les wordt er altijd een spelletje gedaan dat is gericht op consolidatie en controle van de aangeboden woordenschat. Dit is elke keer een ander spelletje. U kunt er ook voor kiezen om een spelletje dat de kinderen leuk vinden vaker te doen. Dat motiveert hen en het scheelt u tijd. U hoeft immers niet meer uit te leggen hoe het spel werkt!

Is het gebruik van de computer een must?

Het gebruik van de computer is geen vereiste, maar het is zeker aan te raden omdat het inhoudelijke verrijkmogelijkheden biedt. Zo worden bijvoorbeeld de klanken via de computer uitgesproken, terwijl de leerlingen hierbij allerlei opdrachten kunnen verrichten. Bovendien is de computer uitermate geschikt en stimulerend voor het zelfstandig werken en het merendeel van de kinderen vindt het werken met behulp van een computer fijn.

OWG: leeshulp, lees snel, letterregen (www.owg.nl).

Malmberg: De leessleutel Letterpret (www.malmberg.nl).

Huiswerk?

We raden u aan de kinderen veel te laten lezen in boekjes die ze van school kunnen lenen. Tijdens en na het lezen vullen ze een reflectieformulier in dat op gezette tijden met de leerkracht en / of de klas wordt besproken (zie Bijlage 12: Leespromotie).

Hoe wordt er getoetst?

Als instaptoets kunt u de zogeheten herfstsignaleringstoets gebruiken uit het Protocol Leesproblemen en Dyslexie (van het Ministerie van OCW), die alle scholen in bezit hebben. Wij adviseren om deze toets nogmaals af te nemen in december.

Welke materialen kunt u aanschaffen per jaargroep?

Hieronder vindt u overzichten van de geadviseerde basismaterialen en van de facultatief aan te schaffen materialen met de daarbij behorende prijzen. Na een jaar leesonderwijs adviseren we om de AVI- en de DMT- (en DMT grafemen) toetsen af te nemen. Voor een toetsstappenplan verwijzen wij naar Bijlage 13. Voor meer informatie over de verschillende toetsen kunt u de website van de Stichting NOB raadplegen (www.stichtingnob.nl).

Advies Basispakket materialen	
Handleiding (2x) thema's 1 t/m 8	2 x € 139,00 = € 278,00
Sleutelboek (2x) thema's 1 t/m 8	2 x € 20,00 = € 40,00
Leesboek (2x) thema's 1 t/m 8	2 x € 15,50 = € 30,30
Themaposters deel A, thema's 1 t/m 8	€ 147,00
Woord- en letterstokken	€ 135,00
Sleutelwoordprenten en -kaarten	€ 185,00
Kopieerbladen deel A, thema's 1 t/m 8	€ 120,00
	Totaal € 935,30

Facultatief aan te schaffen materialen	
Algemene handleiding	€ 66,00
Thuisboekjes Deel A	€ 6,70
Spelletjesdoos deel A	€ 249,00
Prentenboeken Deel A	€ 149,00
Leessleuteltjes B1 en B2	€ 158,00
Vriendjeslezen Deel A	€ 125,00
Computerprogramma De leessleutel	<u>op aanvraag</u>
	Totaal € 407,70

* Prijzen 2005

De Stichting NOB is zich ervan bewust dat het basispakket voor veel NTC-scholen een behoorlijke uitgave is. Toch raden wij u aan de gehele methode aan te schaffen, in plaats van allerlei losse materialen. Een methode garandeert een doorgaande lijn. Alle taalonderdelen komen dan op het juiste moment aan bod. Bij losse leermaterialen is dit geen vanzelfsprekendheid. Stel dat u bijvoorbeeld wel de prachtige leerboeken en themaposters aanschafft, maar op de handleidingen bespaart. U mist dan de lessenselectie en zult niet optimaal aan de slag kunnen om een zo hoog mogelijk leerrendement te halen. Ontkomt u er niet aan om vanuit financieel oogpunt keuzes te maken uit het (basis)materiaal, dan adviseren wij u om (via e-mail) contact op te nemen met de Stichting NOB, zodat wij met u mee kunnen denken.

Ook als u nog andere vragen heeft, suggesties of opmerkingen over de module, dan horen wij ze graag! Wij wensen u veel plezier en succes tijdens het werken met De leessleutel 2 en de module.

Janine Ziemerink, Onderwijskundig medewerker Stichting NOB

Thema 1 Wat staat daar?

NTC-doelenoverzicht Thema 1

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken: <i>n, ee, i, k</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de Nederlandse woorden <i>naam, lees, ik, rik</i>.• Kennen het materiaal van De leessleutel en weten hoe ze hiermee om moeten gaan.
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• Verhaal voorspellen.• Kennen de begrippen <i>u</i> en <i>je</i> en weten hoe hiermee om te gaan.• Kennen de begrippen <i>woord, zin, letter, klank</i> in het Nederlands.• Kennen de Nederlandse woorden voor de leestekens komma en punt.
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 13.• R 3-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 13.

NB Als er achter een van bovenstaande doelen staat: '... in het Nederlands', wordt er vanuit gegaan dat de kinderen dit doel al wel hebben behaald in de taal van de dagschool.

Week 1: les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik	Alles van thema 1	Leerkracht-gebonden	Dit is de eerste les, dus geen terugblik. Gebruik de tijd om de materialen te introduceren.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz.18) Woord- zin- letter-klank (les 1 blz. 21) Mijn woordenboek* Bijlage 2	Handleiding Themaposter 1 Sleutelboek (blz. 2) Kopieerblad Bijlage 6	Instructie Leerkracht-gebonden Leerkracht-gebonden en zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz.17. Zet de woorden in een beeld-woordenveld*. Leer de kinderen ook de pictogrammen van de kopieerbladen. Als de kinderen klaar zijn, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Start de routine <i>Abc-muur*</i> op.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' blz. 22 en 34 Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 24. Opdracht 1 blauw les 2 blz. 35)	Handleiding Sleutelwoord- prent en -kaart <i>naam</i> Verdeelstrook <i>naam</i> Letterkaart <i>n</i> Letterstrook <i>n</i> Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Instructie Leerkracht-gebonden Leerkracht-gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>naam</i> op de Abc-muur. De letter <i>n</i> is voor de meeste kinderen goed uit te spreken en te herkennen op gehoor. Leer de kinderen ook de pictogrammen van de kopieerbladen. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden tekenen die beginnen met een <i>n</i> .
10	Afsluiting Spel woorden- schat Waar ben ik? (Les 2 blz. 37)	Handleiding Sleutelboek (blz. 6 en 7)	Leerkracht-gebonden	Bekijk samen ook het beeldwoordenveld; gebruik dit moment om verder te consolideren en te controleren.

In de schema's verwijzen de * naar de beschreven routines in een van de bijlagen van deze NTC-module. De aanwijzingen die betrekking hebben op de Abc-muur, gelden ook voor het Abc-boek.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden	Herhaal sleutelwoord en letter vorige les. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren en laat de praatstoel* zien.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 43) Spreken en luis- teren <i>U of je?</i> (les 4 blz. 55)	Handleiding Themaposter1 Sleutelboek (blz. 10)	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 41. Zet de woorden in een beeld-woordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek'; daarna vrij	Bijlage 2	Zelfstandig	Start de routine praatstoel* op. Vertel zelf op de praatstoel tegen wie U in uw omgeving u zegt en waarom, laat dan de kinderen vertellen.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen', (blz. 45, 46, 56) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 47, Opdracht 1 blauw les 4 blz. 57, Letterblad ee blz. 59)	Handleiding Sleutelwoord- prent en -kaart <i>lees</i> . Verdeelstroken <i>naam, lees</i> Letterkaart <i>ee</i> Letterstroken <i>ee</i> en <i>n</i> Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>lees</i> op de Abc-muur. De letter ee kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Leer de kinderen de pictogrammen van de kopieerbladen. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden met de ee in het midden tekenen. Plak deze, bij de afsluiting, samen op bij de beginletter van de woorden.
10	Afsluiting Spel woorden- schat Kijk! (blauw les 4 blz. 61)	Handleiding Sleutelboek (blz. 13 en 14)	Leerkracht- gebonden	Bekijk de Abc-muur en het beeld-woordenveld. Kunnen de kinderen de nieuwe woorden gebruiken?

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik	Week 2 en 3	Leerkracht-gebonden	Herhaal sleutelwoord en letter vorige les. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren en laat de spelletjes* zien.
25	Woordenschat Verhaal (introductie les 7 blz. 67)	Handleiding Themaposter 1	Instructie Leerkracht-gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 67. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Herhaal lastige woorden uit eerdere weken.
25	Zelfstandig werken Eerst mijn <i>woordenboek</i> ; daarna vrij	Bijlage 2	Zelfstandig	Start de routine <i>spelletjes</i> * op.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen', (blz. 69, 70, 80) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 71 Opdracht1 blauw les 6 blz. 81, Letterblad <i>i</i> blz. 82)	Handleiding Themaposter 1 Sleutelwoordprent en -kaart <i>ik</i> Verdeelstroken blanco, <i>naam</i> , <i>lees</i> , <i>ik</i> Letterkaart <i>i</i> Letterstroken van Thema's 1 en 2 Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie Leerkracht-gebonden Leerkracht-gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>ik</i> op de Abc-muur. De letter <i>i</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en de herkenning goed. Controleer of de kinderen de pictogrammen van de kopieerbladen al kennen. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Kinderen kunnen woorden met de letters <i>ee</i> en <i>in</i> in het midden tekenen voor de Abc-muur. Plak deze bij de afsluiting samen op. U schrijft de woorden erbij.
10	Afsluiting Spel woordenschat. Let op! (blauw les 6 blz. 84)	Handleiding Sleutelboek (blz. 18 en 19)	Leerkracht-gebonden	Bespreek de nieuwe woorden op de Abc-muur en het beeldwoordenveld. Welke kunnen ze benoemen?

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Herhaal sleutelwoord en letter vorige les. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren en laat de praatstoel* zien.
25	Woordenschat Verhaal (introductie les 7 blz. 89, 90)	Handleiding Themaposter 1	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe <i>moeilijke woorden</i> . Volg dan de les zoals die is beschreven op blz. 89 en 90. Zet de woorden in een beeldwoordenveld.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek'; Daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Deze keer wordt de nieuwe routine in het tweede deel opgestart.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 91,102) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 92 Opdracht 1 blauw les 8 blz. 103, Letterblad <i>k</i> blz. 108)	Handleiding Sleutelwoord- print en -kaart <i>rik</i> . Verdeelstroken blanco, <i>rik, een, nee</i> , in Letterkaart <i>k</i> Letterstroken van het thema Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>rik</i> op de Abc-muur. De letter <i>k</i> is voor de meeste kinderen goed uit te spreken en te herkennen op gehoor. Kennen de kinderen de pictogrammen van de kopieerbladen? Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlagen 2 en 6	Zelfstandig	Start de routine <i>lettergroeiboek*</i> op. Zorg dat de kinderen daadwerkelijk kunnen aangeven, welke letters zij in het <i>Nederlands</i> beheersen.
10	Afsluiting Spel woordenschat Kijken door het sleutelgat! (zwart les 8 blz.118)	Handleiding	Leerkracht- gebonden	Bekijk de lettergroeiboeken en het beeldwoordenveld. Laat enkele kinderen benoemen welke letters en woorden ze hebben geleerd.

Bijzonderheden Thema 1

Tijdens dit thema leren de kinderen ook de materialen kennen. Zorg dat u aan ieder nieuw materiaal aandacht besteedt, zodat de kinderen weten wat de antwoorden zijn op de volgende vragen:

- Wat is de vaste plek?
- Hoe heet het, hoe kun je het herkennen?
- Hoe loop je ermee door de klas?
- Wat is de betekenis van de pictogrammen?
- Waar staan de paginanummers?
- Wat kun je ermee doen; wanneer is het klaar?
- Waar laat ik het als het klaar is?

Zelfstandig werken

Kinderen eindigen het leerkrachtgebonden gedeelte altijd met het zelfstandig inoefenen van de aangeboden instructie. Het ene kind doet daar langer over dan het andere. Doordat de kinderen na het inoefenen zelf verder gaan met zelfstandig werken, vangt u deze tempoverschillen op. De thematafel en het boekenrekje kunnen worden ingezet als spel tijdens het zelfstandig werken. Zo hoeft u niet de hele themahoek te maken (Handleiding, blz.14), maar kunnen de kinderen met simpele middelen wel spelen (Bijlage 3).

Leespromotie

De leeslessen worden niet expliciet aangeboden. U kunt tijdens het zelfstandig werken en leespromotie wel de boeken en activiteiten aanbieden. (Bijlagen 3 en 4).

Het lezen kan met alle (AVI-)boeken worden gedaan. Daarvoor hoeft u niet het Leesboek en de Leessleuteltjes aan te schaffen.

Moelijkheids klanken

Letter-klankkoppelingen: De letters *n* en *k* zullen voor de meeste kinderen geen problemen opleveren. De letters *ee* en *i* kennen veel aanverwante klanken in andere talen. Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken. Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 1).

Thema 2 Oren, ogen, neus, mond en handen

NTC-doelenoverzicht Thema 2

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken: <i>a, p, u, t</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de Nederlandse woorden: <i>kam, lip, kus, wit</i>.• Kennen het materiaal van De leessleutel en weten hoe ze hiermee om moeten gaan.
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• Vooraf en tijdens een verhaal voorspellingen doen.• Een eenvoudig verzoek kunnen doen om informatie in het Nederlands.• Kennen het lidwoord <i>de</i>.• Kennen de begrippen <i>zin, woord, letter, vooraan, achteraan, eerste, middelste, laatste, links en rechts</i> in het Nederlands.
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 126.• R 1-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 126.

NB Als er achter een van bovenstaande doelen staat: ‘... in het Nederlands’, wordt er vanuit gegaan dat de kinderen dit doel al wel hebben behaald in de taal van de dagschool.

Week 1: les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik blz 132	Alles van thema 2	Leerkracht-gebonden	Gebruik de tijd om nieuwe materialen te introduceren en regels rond gebruik van het materiaal te herhalen.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz. 133) Begrippen oefenen (les 5 blz.185) Mijn woordenboek* Bijlage 2	Handleiding Themaposters 1 en 2 Sleutelboek (blz. 38) Kopieerblad Bijlage 6	Instructie Leerkracht-gebonden Leerkracht-gebonden zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 131. Zet de woorden in een beeld-woordenveld*. Vervang zin op het bord: <i>ik lees rik</i> <i>ik lees de naam</i> Kunnen de kinderen de pictogrammen van de kopieerbladen benoemen? Zodra de kinderen klaar zijn, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Herhaal de afspraken van de routine Abc-muur*.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 136 en 137, 148, 149) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 138 Opdracht 1 blauw les 2 blz. 150)	Handleiding Een kam en een pop Themaposter 2 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>kam</i> Verdeelstrook kam en alles van Thema 1 Letterkaart <i>a</i> , Letterstroken <i>a</i> en alles van Thema 1 Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Instructie Leerkracht-gebonden Na een korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord kam op de Abc-muur*. De letter <i>a</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Kunnen de kinderen de pictogrammen van de kopieerbladen benoemen? Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden tekenen die beginnen met een <i>a</i> tekenen.
10	Afsluiting Spel woordenschat Zwemmen, hoera! (Les 2 blauw blz. 153)	Handleiding Sleutelboek (blz. 30 en 31)	Leerkracht-gebonden	Betrek ook het beeld-woordenveld* en gebruik dit moment om verder te consolideren en te controleren.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 158)	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letter vorige les en Thema 1. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 159 en 160) Spreken en luisteren (vragen (les 4 blz. 173))	Handleiding Themaposter 2 Ontbijtspullen Sleutelboek (blz. 34)	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 157. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Bespreek bij welke woorden het lidwoord de hoort en zet het er met rood voor.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Herhaal de afspraken van de praatstoel* als dit nodig is.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 162, 163, 174) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 164 Opdracht 1 blauw les 4 blz. 175, Letterblad <i>p</i> blz. 177)	Handleiding Lippenstift, draad Sleutelwoordprent en -kaart <i>lip</i> Sleutelwoordkaart <i>de</i> Verdeelstrook blanco, <i>lip</i> . Letterkaart <i>p</i> Letterstroken Thema 1, <i>a</i> en <i>p</i> Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord lip op de Abc-muur*. De letter <i>p</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur* kunnen de kinderen woorden met de beginletter <i>p</i> tekenen en/of woorden waar de voor staat. Plak ze bij de afsluiting samen op.
10	Afsluiting Spel woordenschat In de tent (blauw les 4 blz. 179)	Handleiding Sleutelboek (blz. 36 en 37)	Leerkracht- gebonden	Betrek het beeldwoordenveld. Gebruiken de kinderen het juiste lidwoord?

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 182)	Week 2 en 3	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letter vorige les en Thema 1. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introd- uctie les 5 blz. 183, 184)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 181. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Besteed nogmaals aandacht aan het lidwoord de. Herhaal de begrippen uit week 1.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Bespreek de afspraken rondom de spelletjes*. Introduceer eventueel nieuwe manieren.
25	Lezen Alle zwarte on- derdelen van 'lezen' (blz.185, 186, 198, 199) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 187 Opdracht1 blauw les 6 blz. 200, Letterblad <i>u</i> blz. 201)	Handleiding Themaposter 2 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>kus</i> . Nog niet aangeboden ver- deelstroken en <i>kus</i> . Nog niet aangeboden en bekende letter- stroken Letterkaart <i>u</i> Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>kus</i> op de Abc-muur*. Zet het lidwoord ervoor. De letter <i>u</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur* kunnen de kinderen woorden met de beginletter <i>u</i> tekenen en/of woorden waar de voor staat. Plak ze bij de afsluiting samen op.
10	Afsluiting Spel woorden- schat. Raad nog eens! (blauw les 6 blz. 190)	Handleiding	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij de Abc-muur* en het beeldwoordenveld*.

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 208)	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letter vorige les en Thema 1. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introductie les 7 blz. 209, 210)	Handleiding Knuffel, krant, stripboek, folder, boek, tijdschrift	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Start met het semantiseren van nieuwe moeilijke woorden van blz. 207. Volg dan de les zoals beschreven op blz. 209 en 210. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Laat kinderen iets doen dat ze de afgelopen weken nog niet hebben gedaan. Laat ze elkaar de regels vertellen.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen', (blz. 211, 212) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 213 Opdracht 1 blauw les 8 blz. 223, Letterblad <i>t</i> blz. 224)	Handleiding, Kleurkrijt. Themaposter 2 Sleutelwoord- prent en- kaart <i>wit</i> Verdeelstroken blanco en <i>wit</i> Letterkaart <i>t</i> Diverse letter- stroken en <i>t</i> Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>wit</i> op de Abc-muur*. De letter <i>t</i> is voor de meeste kinderen goed uit te spreken en te herkennen op gehoor. Kunnen de kinderen de pictogrammen aan elkaar uitleggen?
25	Zelfstandig werken	Bijlagen 2 en 6	Leerkracht- gebonden en Zelfstandig	Bekijk met elkaar de lettergroeiboeken*. Zorg dat de kinderen daadwerkelijk kunnen aangeven welke letters zij in het Nederlands beheersen.
10	Afsluiting Spel woorden- schat Dat was dat! En wat nu? (blauw les 8 blz. 226)	Handleiding Sleutelboek (blz. 38 en 49)	Leerkracht- gebonden	Bekijk de lettergroeiboeken* en het beeldwoordenveld*. Laat enkele kinderen benoemen welke letters en woorden ze hebben geleerd.

Bijzonderheden Thema 2

Zelfstandig werken

Tijdens dit thema oefenen de kinderen ook om de materialen zelfstandig te gebruiken. Daarbij kunt u de volgende vragen steeds laten terugkomen:

- Wat is de vaste plek?
- Hoe heet het en waaraan kun je het herkennen?
- Wat betekenen de pictogrammen* en waar staan de paginanummers?
- Hoe loop je ermee door de klas?
- Wat kun je ermee doen?
- Wanneer is het klaar?
- Waar laat je het materiaal, als het klaar is?

*Besteed ook aandacht aan het kunnen benoemen van de pictogrammen.

Hoe eerder de kinderen de materialen en pictogrammen goed kunnen gebruiken, hoe minder de kinderen u nodig hebben als ze even niet meer weten wat ze moeten doen.

Zorg ervoor dat de kinderen aan het eind van dit thema de werkbladen en de routines bij het zelfstandig werken zonder uw aandacht aankunnen (op een werkinstructie van 1 à 2 minuten na).

Herhalen

Zorg regelmatig voor een korte en krachtige herhaling van stof uit de vorige lessen. Vooral het flitsen en het breken en bouwen met eerder aangeboden letters is zinvol, omdat u de kinderen maar eenmaal per week ziet.

Moelijkheid klanken

Enkele opmerkingen over de letter-klank koppelingen:

- de letter *t* zal voor de meeste kinderen geen problemen opleveren;
- de letters *a* en *u* kennen veel aanverwante klanken in andere talen;
- de letter *p* kan voor kinderen die het Nederlands niet vaak horen spreken, soms moeilijk te onderscheiden zijn van andere 'ploffende' klanken, zoals de letter *d*.

Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken en herkennen.

Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 2).

Thema 3 Flapoor de haas

NTC-doelenoverzicht Thema 3

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken: <i>s, oo, m, l</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de Nederlandse woorden <i>haas, loop, mat, paal</i>.
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• In eigen woorden een passage navertellen.• In begrijpelijke taal een mededeling doen in het Nederlands.• Kennen: de woorden <i>punt, komma, vraagteken en uitroepetekens</i> in het Nederlands. De functie van de leestekens leren ze op de dagschool.
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 244.• R 1-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 244.

NB Als er achter een van bovenstaande doelen staat: ‘... in het Nederlands’, wordt er vanuit gegaan dat de kinderen dit doel al wel hebben behaald in de taal van de dagschool.

Week 1: les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 250)	Alles van Thema 3	Leerkracht- gebonden	Gebruik de tijd om nieuwe materialen te introduceren en regels rondom gebruik materiaal te herhalen.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz. 251, 252) Leestekens (les 7 blz. 319) Mijn woordenboek Bijlage 2	Handleiding Themaposter 3, Plaatjes <i>natuur</i> , <i>rugzak en regenjas</i> Sleutelboek (blz. 62 en 68) Kopieerblad Bijlage 6	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe van woorden van blz. 249. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Zie doelenoverzicht Thema 3
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Vraag kort enkele kinderen naar hun plannen.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 253, 254, 264) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 255 Opdracht 1 blauw les 2 blz. 264 Letterblad s blz. 267)	Handleiding Themaposter 3 Sleutelwoordprent en -kaart <i>haas</i> Verdeelstroken blanco, Thema 2 en <i>haas</i> Letterkaart s, Letterstroken van Thema's 1, 2 en 3 Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Instructie Leerkracht- gebonden Na een korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>haas</i> op de Abc-muur. De letter <i>s</i> is voor de meeste kinderen goed uit te spreken en te herkennen op gehoor. De letter <i>s</i> is vaak al op jonge leeftijd bekend. Eventueel kan het letterblad worden overgeslagen.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden tekenen die beginnen of eindigen met de letter <i>s</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat Pas op haas! (Les 2 blauw blz. 268)	Handleiding Sleutelboek (blz. 54 en 55) Dobbelsteen, pionnen	Leerkracht- gebonden	Betrek ook het beeldwoordenveld erbij.

In de schema's verwijzen de * naar de beschreven routines in een van de bijlagen van deze NTC-module. De aanwijzingen die betrekking hebben op de Abc-muur, gelden ook voor het Abc-boek.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 272)	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letter van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 273, 274) Spreken en luisteren Mededeling doen (les 8 blz. 329)	Handleiding Themaposter 3 Sleutelboek (blz. 70) Twee telefoons	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 271. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Laat de kinderen, voordat ze beginnen aan <i>mijn woordenboek</i> , aan elkaar vertellen wat ze daarna gaan kiezen tijdens zelfstandig werken.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 275, 276, 286) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 277 Opdracht 1 blauw les 4 blz. 287 Letterblad oo blz. 288)	Handleiding, Sleutelwoord- prent en -kaart <i>loop</i> Verdeelstrook blanco, <i>loop</i> en <i>haas</i> Letterkaart <i>oo</i> Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht- gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>loop</i> op de Abc-muur. De <i>oo</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Kinderen kunnen diereennamen tekenen en schrijven voor de Abc-muur. Plak ze bij de afsluiting samen op.
10	Afsluiting Spel woordenschat Waar komt Koos uit? (blauw les 4 blz. 290)	Handleiding Sleutelboek (blz. 60 en 61)	Leerkracht- gebonden	Betrek het beeldwoordenveld erbij. Maken de kinderen goede zinnen?

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 295)	Week 2 en 3	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letter van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (intro- ductie les 5 blz. 295, 296)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 294. Zet de woorden in een beeld-woordenveld*. Herhaal de leestekens.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 297, 298, 308) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 299 Opdracht1 blauw les 6 blz. 309 Letterblad <i>m</i> blz.. 311)	Handleiding Themaposter 3 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>mat</i> Verdeelstrook blanco en <i>mat</i> . Letterstroken van Thema 2, <i>s</i> , <i>m</i> , <i>oo</i> Letterkaart <i>m</i> Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie Leerkracht- gebonden Na een korte werk-instructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>mat</i> op de Abc-muur. Zet het lidwoord ervoor. De letter <i>m</i> is voor de meeste kinderen goed uit te spreken en te herkennen op gehoor. De letter <i>m</i> is vaak al op jonge leeftijd bekend. Eventueel kan het letterblad worden overgeslagen.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Kinderen kunnen diernamen tekenen en schrijven voor de Abc-muur. Plak ze bij de afsluiting samen op.
10	Afsluiting Spel woordenschat Bij de dierenarts (blauw les 6 blz. 312)	Handleiding Sleutelboek (blz. 66 en 67)	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij de Abc-muur en het beeldwoordenveld.

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 316)	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letter van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introductie les 7 blz. 317, 318)	Handleiding Gevulde (picknick)mand, thermosfles, bord	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Start met het semantiseren van nieuwe moeilijke woorden van blz. 315. Volg dan de les als beschreven op blz. 317 en 318. Zet de woorden in een beeldwoordenveld.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Laat kinderen iets doen dat ze de afgelopen weken nog niet hebben gedaan.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 320, 330) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 321 Opdracht1 blauw les 8 blz. 331 Letterblad / blz. 332)	Handleiding, Themaposter 3 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>paal</i> Verdeelstro- ken blanco en Thema's 2 en 3 Letterkaart / Letterstroken Thema 's 1, 2 en 3 en aa Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie Leerkracht- gebonden Na een korte werk-instructie zelfstandig	Plaats het woord <i>paal</i> op de Abc-muur. De letter <i>t</i> is voor de meeste kinderen goed uit te spreken en te herkennen op gehoor.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2 en 6	Zelfstandig	
10	Afsluiting Spel woordenschat De picknick (blauw les 8 blz. 334)	Handleiding Sleutelboek (blz. 72 en 73)	Leerkracht- gebonden	Bekijk de lettergroeiboeken en het beeldwoordenveld.

Bijzonderheden Thema 3

Zelfstandig werken

Lukt het de kinderen om zelfstandig te werken? Herhaal de afspraken regelmatig. Zo voorkomt u dat de kinderen de regels vergeten of overtreden. Stimuleer ook dat de kinderen elkaar gaan helpen met praktische vragen en ideeën.

Herhalen

Herhaal de stof uit de vorige lessen kort en krachtig. Vooral het flitsen en het breken en bouwen met eerder aangeboden letters is zinvol, omdat u de kinderen maar eenmaal per week ziet. Flitsen: u laat de kinderen in snel tempo de letterkaartjes zien en zij benoemen de letters. Op deze wijze trainen zij de letterkennis in. Breken: u laat de verdeelstrook zien. De kinderen spreken het woord in losse klanken uit. Bijvoorbeeld: w—ie—l. Bouwen: u laat de verdeelstrook in stukjes zien. De kinderen benoemen het hele woord.

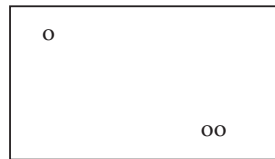
Woordenschat

Een woord als *regenjas* is een woord dat typisch hoort bij het Nederlandse klimaat. Als u geen regenjas voor handen heeft, kunt u ook een plaatje van een regenjas laten zien. Fotomateriaal is hier het beste voor geschikt. Speciaal voor kinderen bestaan er woordenboeken met foto's, maar u kunt foto's ook van Internet halen (www.google.nl: bovenin het invulvakje *afbeeldingen* aanklikken en het zoekwoord invullen).

Moeilijkheid klanken

Letter-klankkoppelingen:

De oo kent veel aanverwante klanken in andere talen. De oo kan op de Abc-muur op het blad van de letter o worden bijgeschreven.

Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken en herkennen. Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 3).

Makkelijke klanken

De *s* en de *m* zijn wereldwijd de eerste letters die kinderen kunnen benoemen. Veel driejarigen herkennen al de *m* in Mc Donalds. Besteed aan deze klanken niet meer tijd dan nodig is.

Thema 4 De dooshut

NTC-doelenoverzicht Thema 4

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken: <i>d, oe, r, aa, g</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de Nederlandse woorden <i>dak, zoek, raam, dag</i>.
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• Volgorde in een verhaal aanbrengen.• Kennis maken met hoe je een mening kunt geven in het Nederlands.• Bewustwording van het gebruik van de lidwoorden <i>de</i> en <i>het</i>.
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 244.• R 3-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 354.

NB Als er achter een van bovenstaande doelen staat: '... in het Nederlands', wordt er vanuit gegaan dat de kinderen dit doel al wel hebben behaald in de taal van de dagschool.

Week 1: les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 360)	Alles van thema 4	Leerkracht- gebonden	Gebruik de tijd om nieuwe materialen te introduceren en regels rondom gebruik materiaal te herhalen.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz. 361, 362) De- en het-woorden (les 7 blz. 363) Mijn woordenboek* Bijlage 2	Handleiding Themaposter 4 Verrekijker. Sleutelboek (blz. 74) Kopieerblad Bijlage 6	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden Zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe van woorden van blz. 359. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Gaat het ze lukken of moeten de afspraken herhaald worden?
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 364, 374) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 365 Opdracht 1 blauw les 2 blz. 375 Letterblad blz. 376, 377)	Handleiding Themaposter 4 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>dak</i> Verdeelstroken van Thema 3 en blanco van 3 en 4 vakken Letterkaart <i>d</i> , Letterstroken <i>d</i> en van Thema's 1, 2 en 3 Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Instructie Leerkracht- gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>dak</i> op de Abc-muur. De <i>d</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Kinderen kunnen elkaar opdrachten geven voor de Abc-muur.
10	Afsluiting Spel woordenschat Zoek er tien! (Les 2 blauw blz. 378)	Handleiding Sleutelboek (blz. 78 en 79)	Leerkracht- gebonden	Betrek ook het beeldwoordenveld.

In de schema 's verwijzen de * naar de beschreven routines in een van de bijlagen van deze NTC-module. De aanwijzingen die betrekking hebben op de Abc-muur, gelden ook voor het Abc-boek.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 382)	Alles van thema 4	Leerkracht-gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 383, 384) Spreken en luisteren Mening geven (les 8 blz. 439)	Handleiding Themaposter 4 Sleutelboek (blz. 94)	Instructie Leerkracht-gebonden Leerkracht-gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 381. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Besteed aandacht aan de lidwoorden, als dit nodig is.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Eventueel kunt u taalspelletjes toevoegen.
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 385, 396) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 386 Opdracht 1 blauw les 4 blz. 397 Letterblad <i>oe</i> blz. 288)	Handleiding, Papier Sleutelwoord- prent en -kaart zoek Sleutelboek (blz. 80) Verdeelstrook blanco Letterkaart <i>t, oe</i> Letterstroken <i>d, oe, l, m, k</i> Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht-gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>zoek</i> op de Abc-muur. De <i>oe</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze door met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen allerlei soorten huizen tekenen en schrijven.
10	Afsluiting Spel woordenschat Wat hoort bij elkaar? (blauw les 4 blz. 400)	Handleiding Sleutelboek (blz. 84 en 85)	Leerkracht-gebonden	Kennen ze ook de typisch Nederlandse woorden?

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 404)	Week 2 en 3	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introdactie les 5 blz. 405, 406)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 403. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Besteed aandacht aan de lidwoorden.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Zij er al kinderen die zinnen schrijven met de nieuwe woorden?
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 407, 418) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 408 Opdracht1 blauw les 6 blz. 419 Letterblad <i>m</i> blz. 421)	Handleiding Themaposter 4 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>raam</i> Verdeelstrook letterwoorden thema 1 t/m 4 Letterstroken <i>r</i> , <i>aa</i> , <i>m</i> Letterkaart <i>r</i> , <i>aa</i> Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>raam</i> op de Abc-muur. Zet het lidwoord ervoor. De <i>aa</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden zoeken met de <i>a</i> en de <i>aa</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat Zie je er tien? (blauw les 6 blz. 422)	Handleiding Sleutelboek (blz. 90 en 91)	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij het beeldwoordenveld. Hebben ze ontdekt dat de <i>a</i> soms klinkt als een <i>aa</i> ?

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 426)	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters uit vorige lessen en van dit thema. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introdactie les 7 blz. 427, 428)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Start met het semantiseren van nieuwe moeilijke woorden van blz. 425. Volg dan de les als beschreven op blz. 427 en 428. Zet de woorden in een beeldwoordenveld.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 429, 430, 440) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 431 Opdracht 1 blauw les 8 blz. 441 Letterblad <i>g</i> blz. 442, 443)	Handleiding, Themaposter 4 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>dag</i> Verdeelstroken blanco en van de Thema `s 3 en 4 Letterkaart <i>g</i> Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie Leerkracht- gebonden Na een korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>dag</i> op de Abc-muur. Vooral bij de uitspraak kan de letter <i>g</i> problemen opleveren.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	
10	Afsluiting Spel woordenschat Hoe zeg je dit? (blauw les 8 blz. 444)	Handleiding Sleutelboek (blz. 96 t/m 99)	Leerkracht- gebonden	Bekijk de lettergroeiboeken. en het beeldwoordenveld.

Bijzonderheden bij Thema 4

Woordenschat

In dit thema treft u bij de nieuwe woordenschat veel werkwoorden aan en woorden met een abstractere, emotionele lading. Bied alleen gericht woorden aan die ze nog kennen. Met mimiek en toneel kunt u veel van deze woorden betekenis geven. Door te stimuleren dat kinderen persoonlijke verhalen vertellen over een onderwerp als *verhuizen*, kunnen veel van de themawoorden terugkomen.

Bondige instructie

Houd de instructie zo bondig mogelijk en verlies de lesdoelen daarbij niet uit het oog. Merkt u dat een klein groepje meer instructie nodig heeft? Help ze dan bij het maken van de kopieerbladen of herhaal de instructies tijdens het zelfstandig werken.

Moeilijkheid klanken

Letter-klankkoppelingen:

De *oe* en de *aa* kennen veel aanverwante klanken in andere talen.

De *oe* kan op de Abc-muur op het blad van de *o* worden bijgeschreven en de *aa* bij de *a*.

De *d* kan voor kinderen die het Nederlands niet zo vaak horen spreken, soms moeilijk te onderscheiden zijn van de andere 'ploffers', de *p* of de *b*. De *r* en de *g* hebben in het Nederlands een opvallende uitspraak, die voor Richting 2-kinderen problemen kan opleveren.

Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken en herkennen.

Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 4).

Thema 5 Speel je mee?

NTC-doelenoverzicht Thema 5

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken: <i>w, ie, e, z, o, b</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de Nederlandse woorden <i>wiel, ren, zon, bal</i>.
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• Motieven van personen in het verhaal kunnen begrijpen.• Mening kunnen geven en beargumenteren in het Nederlands.• Betekenis van woorden afleiden uit de context.
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 13.• R 3-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 13.

NB Als er achter een van bovenstaande doelen staat: '... in het Nederlands', wordt er vanuit gegaan dat de kinderen dit doel al wel hebben behaald in de taal van de dagschool.

Week 1: les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 20)	Alles van Thema 5	Leerkracht- gebonden	Gebruik de tijd om nieuwe materialen te introduceren en regels rondom gebruik materiaal te herhalen.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz. 21, 22)	Handleiding Themaposters 1 en 5	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 19. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
	Woordbetekenis afleiden (les 7 blz. 66, 67)	Sleutelboek (blz. 14)	Leerkracht- gebonden	
	Mijn woordenboek* Bijlage 2	Kopieerblad Bijlage 6	Zelfstandig	
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Gaat het ze lukken of moeten de afspraken worden herhaald?
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 23, 24, 34)	Handleiding Fiets Sleutelwoord- prent en -kaart <i>wiel</i> Verdeelstroken blanco, <i>wiel</i> . Letterkaart <i>w, ie</i>	Instructie Leerkracht- gebonden	Plaats het woord <i>wiel</i> op de Abc-muur. De <i>ie</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. De <i>w</i> levert doorgaans geen probleem op in de uitspraak. Wel wordt de <i>w</i> soms herkend als een <i>v</i> .
	Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 25 Opdracht 1 blauw les 2 blz. 36 Letterblad <i>w</i> en <i>ie</i> blz. 37)	Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Na korte werkinstructie zelfstandig	
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Kinderen kunnen elkaar opdrachten geven voor de Abc-muur, bijv. alle fietsonderdelen.
10	Afsluiting Spel woorden- schat Gooi en zoek! (Les 2 blauw blz. 38)	Handleiding Sleutelboek (blz. 6 en 7)	Leerkracht- gebonden	Betrek ook het beeldwoordenveld erbij.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 42)	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 43, 44) Spreken en luisteren Mening geven en beargumenteren (les 8 blz. 101)	Handleiding Sleutelboek (blz. 22)	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 41. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Besteed aandacht aan de lidwoorden, indien nodig.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	Eventueel kunt u taalspelletjes toevoegen. Haal de spelletjes die te makkelijk zijn, weg
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 45, 46, 56) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 46 Opdracht 1 blauw les 4 blz. 57 Letterblad e blz. 58)	Handleiding Papier Sleutelwoord- prent en -kaart <i>ren</i> Sleutelboek (blz. 80) Verdeelstrook blanco Letterkaart <i>t, e</i> Letterstroken <i>oe</i> Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht- gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>ren</i> op de Abc-muur. De <i>e</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen diverse soorten huizen tekenen en schrijven.
10	Afsluiting Spel woorden- schat Vissen (blauw les 4 blz. 60)	Handleiding Sleutelboek (blz. 12 en 13)	Leerkracht- gebonden	Kennen ze ook de typisch Nederlandse woorden?

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 64)	Week 2 en 3	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (intro- ductie les 5 blz. 65, 66)	Handleiding Themaposter 5	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 63. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Besteed aandacht aan de lidwoorden.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 67, 68, 78) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 69 Opdracht 1 blauw les 6 blz. 79 Letterbladen z en o (blz. 81)	Handleiding Themaposter 5 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>zon</i> Verdeelstroken, blanco, Thema 4, <i>zon</i> Letterstroken oo Thema's 1 t/m 5 Letterkaarten z en o Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie, Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig.	Plaats het woord <i>zon</i> op de Abc-muur. Zet het lidwoord ervoor. De <i>o</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. De <i>z</i> levert doorgaans geen problemen op in de uitspraak. Wel wordt de <i>z</i> soms herkend als een <i>s</i> .
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden zoeken met de <i>o</i> en de <i>oo</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat Wie ziet het? (blauw les 6 blz. 83)	Handleiding Sleutelboek (blz.18 en 19)	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij het beeldwoordenveld.

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 88)	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van de vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introd- uctie les 7 blz. 89, 90)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Start met het semantiseren van de nieuwe moeilijke woorden van blz. 87. Volg dan de les zoals beschreven op blz. 89 en 90. Zet de woorden in een beeldwoordenveld.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 91, 92, 102) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 93 Opdracht 1 blauw les 8 blz. 103 Letterblad <i>b</i> blz.105)	Handleiding Bal Themapos- ter 5 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>bal</i> Verdeelstroken blanco 4 vakken, <i>bal</i> Letterstroken Thema's 1 t/m 5 Letterkaart <i>b</i> Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie Leerkracht- gebonden Na een korte werkinstructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>bal</i> op de Abc-muur. De <i>b</i> levert doorgaans geen problemen op in de uitspraak. Wel wordt de <i>b</i> soms herkend als de een <i>p</i> of als een <i>d</i> .
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden zoeken met de <i>o</i> en de <i>oo</i> .
10	Afsluiting Spel woorden- schat Wie ziet het? (blauw les 8 blz. 106)	Handleiding Sleutelboek (blz. 24 en 25)	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij het beeldwoordenveld.

Bijzonderheden Thema 5

Zelfstandig werken

Bekijk de routines die de kinderen kunnen kiezen tijdens zelfstandig werken. Zijn er routines bij die ze met tegenzin doen? Dan kunt u deze vervangen door een andere routine. Zorg wel dat het leerdoel gelijk blijft.

Mijn Woordenboek: semantiseren en consolideren woordenschat.

Praatstoel: consolideren woordenschat, spreken en luisteren.

ABC-muur: opbouw Nederlandse letterkennis, breken en bouwen.

Spelletjes: trainen elementaire leeshandelingen.

Lettergroeiboek: reflectie op opbouw Nederlandse letterkennis.

Moelijkheid klanken

Letter-klankkoppelingen:

De *ie*, de *e* en de *o* kennen veel aanverwante klanken in andere talen.

De *ie* kan op de Abc-muur op het blad van de *i* worden bijgeschreven.

i
ie

De *d* kan voor kinderen die het Nederlands niet vaak horen spreken, moeilijk te onderscheiden zijn van de *p* of de *b*. Voor deze kinderen geldt ook dat ze de *w* en de *z* soms moeilijk kunnen onderscheiden van de *v* en de *s*. Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken en herkennen. Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 5).

Thema 6 Lang leve Wies

NTC-doelenoverzicht Thema 6

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken: <i>ij, f, u j</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de woorden <i>pijn, duif, muis, jaar</i>
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• Vragen stellen over een deel van het verhaal.• Informatie geven in het Nederlands.• Het lidwoord een.
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 121.• R 3-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 121.

NB Als er achter een van bovenstaande doelen staat: '... in het Nederlands', wordt er vanuit gegaan dat de kinderen dit doel al wel hebben behaald in de taal van de dagschool.

Week 1: les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 126)	Alles van Thema 6	Leerkracht-gebonden	Gebruik de tijd om nieuwe materialen te introduceren en regels herhalen. Vertel wat de kinderen die dag gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz.127, 128) Het lidwoord een (les 5 blz. 172) Mijn woordenboek* Bijlage 2	Handleiding Themaposters 1 en 6. Sleutelboek blz. 38 Kopieerblad Bijlage 6	Instructie Leerkracht-gebonden Leerkracht-gebonden Zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 125. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 129, 140) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 131 Opdracht 1 blauw les 2 blz. 141 Letterblad w en ie blz. 143)	Handleiding Sleutelwoordprent en -kaart <i>pijn</i> Verdeelstroken blanco, <i>pijn</i> Letterkaart <i>ij</i> . Letterstroken Thema's 1 t/m 6 Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Instructie Leerkracht-gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>pijn</i> op de Abc-muur. De <i>ij</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen in tijdschriften woorden zoeken met daarin de <i>i</i> , <i>ie</i> , en de <i>ij</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat Zoek me dan als je kan! (Les 2 blauw blz. 144)	Handleiding Sleutelboek (blz. 30 en 31)	Leerkracht-gebonden	Betrek ook het beeldwoordenveld erbij.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 148)	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden	Flits letters vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 149, 150) Spreken en luisteren Informatie geven (les 8 blz. 203)	Handleiding Themaposter 6 Sleutelboek (blz. 46)	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 147. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 150, 151, 162) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 152 Opdracht 1 blauw les 4 blz. 163, Letterblad <i>f</i> blz. 174)	Handleiding, Themaposter 6 Sleutelwoord- prent en -kaart duif Verdeelstrook Thema 5, blanco, <i>pijn, duif</i> Letterkaart <i>f</i> Letterstroken Thema's 1 t/m 6. Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht- gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>duif</i> op de Abc-muur. De <i>f</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak (verschil <i>f</i> en <i>v</i>) en herkenning goed. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen allerlei soorten huizen tekenen en schrijven.
10	Afsluiting Spel woordenschat Bij de tijd (blauw les 4 blz. 166)	Handleiding Sleutelboek (blz. 36 en 37)	Leerkracht- gebonden	Kennen ze ook de typisch Nederlandse woorden?

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 170)	Week 2 en 3	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van vorige lessen en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (intro- ductie les 5 blz. 171, 172)	Handleiding Themaposter 6	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 169. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Besteed aandacht aan de lidwoorden.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 172, 173, 182) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 174 Opdracht 1 blauw les 6 blz. 183 Letterblad <i>ui</i> blz. 184)	Handleiding Ui, snijplank, mes Themaposter 6 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>muis</i> . Verdeelstroken, blanco, Thema 6, <i>muis</i> . Letterstroken Thema's 1 t/m 7 Letterkaart <i>ui</i> . Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>muis</i> op de Abc-muur. Zet het lidwoord ervoor. De <i>ui</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden zoeken met de <i>u</i> en de <i>ui</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat Zoek een weg (blauw les 6 blz. 186)	Handleiding Sleutelboek (blz. 42 en 43)	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij het beeldwoordenveld.

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 190)	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van vorige lessen en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introd- uctie les 7 (blz. 191, 192)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Start met het semantiseren van de nieuwe moeilijke woorden van blz. 189. Volg dan de les zoals beschreven op blz. 190 en 191. Zet de woorden in een beeld-woordenveld.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woord- denboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz.193, 204) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 194 Opdracht 1 blauw les 8 blz. 205 Letterblad <i>j</i> blz. 206)	Handleiding, Sleutelwoord- prent en -kaart <i>jaar</i> Verdeelstroken blanco, Thema's 1 t/m 6. Letterstroken Thema 's 1 t/m 6 Letterkaart <i>j</i> Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie Leerkracht- gebonden Na een korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>jaar</i> op de Abc-muur. De <i>j</i> levert doorgaans geen problemen op.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	
10	Afsluiting Spel woordenschat Bij oma (blauw les 8 blz. 208)	Handleiding Sleutelboek (blz. 48 en 49)	Leerkracht- gebonden	Bekijk de lettergroeiboeken. en het beeldwoordenveld. Deze les kunt u goed koppelen aan de cultuurdoelen.

Bijzonderheden Thema 6

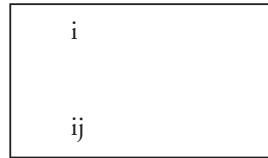
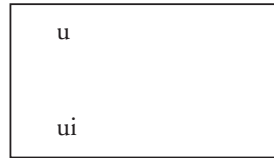
Moelijkheid klanken

Letter-klankkoppelingen:

De *ij* en de *ui* kennen veel aanverwante klanken in andere talen.

De *ui* kan op de Abc-muur op het blad van de *u* worden bij geschreven.

De *ij* op het blad van de *i*.

De *f* kan voor kinderen die het Nederlands niet vaak horen spreken, soms moeilijk te onderscheiden zijn van de *v*. Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken en herkennen. Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 6).

Thema 7 Wie gaat er mee op reis?

NTC-doelenoverzicht Thema 7

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken <i>ei, h, ou, v</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de Nederlandse woorden <i>reis, hoog, hout, ver</i>.
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• Vertellen over een foto.• Vragen naar de waardering en de moraal.• Bewustwording klankverkleuring a.g.v. de invloed van de <i>-r</i> (zie <i>Bijzonderheden Thema 7</i>).
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 225.• R 3-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 225

Week: 1 les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 230)	Alles van Thema 7	Leerkracht-gebonden	Gebruik de tijd om nieuwe materialen te introduceren en regels te herhalen. Vertel wat de kinderen gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz. 231, 232) Rijmen met -eer, -aar, -oor. (les 7 blz. 298) Mijn woordenboek Bijlage 2	Handleiding Themaposters 1 en 7 Sleutelboek (blz. 68) Kopieerblad Bijlage 6	Instructie Leerkracht-gebonden, Leerkracht-gebonden Zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 229. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 233, 234, 244) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 235 Opdracht 1 blauw les 2 blz. 245 Letterblad w en ie blz. 246, 247)	Handleiding Koffer, toiletspullen en een ei Sleutelwoordprent en -kaart <i>pijn</i> Verdeelstroken Thema 6, blanco, <i>reis</i> en van de letterwoorden Thema's 5, 6, 7 Letterkaart <i>ei</i> . Letterstrook <i>ie</i> Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Instructie Leerkracht-gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>reis</i> op de Abc-muur. De <i>ij</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden met de <i>ie</i> en de <i>ei</i> zoeken in tijdschriften e.d.
10	Afsluiting Spel woordenschat Reis om de wereld (Les 2 blauw blz. 248)	Handleiding Sleutelboek (blz. 54 en 55) Dobbelsteen en pionnen.	Leerkracht-gebonden	Betrek ook het beeldwoordenveld erbij.

In de schema's verwijzen de * naar de beschreven routines in een van de bijlagen van deze NTC-module. De aanwijzingen die betrekking hebben op de Abc-muur, gelden ook voor het Abc-boek.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 252)	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden	Flits letters vorige les en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 253, 254) Vertellen over een foto (les 4 blz. 265)	Handleiding Themaposter 7 Sleutelboek (blz. 58)	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 251. Zet de woorden in een beeld- woordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 255, 256, 266) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 256 Opdracht 1 blauw les 4 blz. 267, Letterblad <i>h</i> blz. 268)	Handleiding, Spiegel Themaposter 7 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>hoog</i> Verdeelstrook blanco Letterkaart <i>h</i> Letterstroken Thema's 5 t/m 7 Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht- gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>hoog</i> op de Abc-muur. De <i>h</i> levert meestal geen problemen op. Zodra de kinderen de bladen af hebben kunnen ze door-gaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden rondom het thema <i>reizen</i> tekenen en schrijven.
10	Afsluiting Spel woordenschat Wat hoort bij elkaar? (blauw les 4 blz. 270)	Handleiding Sleutelboek (blz. 60 en 61)	Leerkracht- gebonden	

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 275)	Week 2 en 3	Leerkracht- gebonden	Flits de sleutelwoorden en letters van vorige lessen en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (introductie les 5 (blz. 275, 276)	Handleiding Themaposter 7	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz.274. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*. Besteed aandacht aan de lidwoorden.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 277, 288) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 278 Opdracht 1 blauw les 6 blz. 289, Letterblad <i>ou</i> blz. 290)	Handleiding Sleutelwoordprent en -kaart <i>hout</i> Verdeelstroken, blanco, Thema's 6 en 7 Letterkaart <i>ou</i> Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>hout</i> op de Abc-muur. Zet het lidwoord ervoor. De <i>ou</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden zoeken met de <i>ou</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat Gebarentaal en andere talen (blauw les 5 blz. 280, 281)	Handleiding	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij het beeldwoordenveld.

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 296)	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Flits letters uit de vorige lessen. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (intro- ductie les 7 (blz. 297, 298)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Start met het semantiseren van nieuwe moeilijke woorden van blz. 295. Volg dan de les zoals beschreven op blz. 297 en 298. Zet de woorden in een beeld- woordenveld.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woor- denboek', daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte on- derdelen van 'lezen' (blz. 299, 300, 310) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 300 Opdracht1 blauw les 8 blz. 311 Letterblad v blz. 312)	Handleiding, Sleutelwoord- prent en -kaart <i>ver</i> Verdeelstroken blanco, <i>ver</i> Letterstroken Thema's 5 t/m 7 Letterkaart v Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie, Leerkracht- gebonden Na een korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>ver</i> op de Abc-muur. De <i>v</i> levert doorgaans geen problemen op voor wat betreft de uitspraak. Wel is de <i>v</i> voor veel kinderen moeilijk te onderscheiden van de <i>f</i> of de <i>w</i> .
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	
10	Afsluiting Spel woordenschat Weet jij het nog? (blauw les 8 blz. 314)	Handleiding Sleutelboek (blz. 72 en 73)	Leerkracht- gebonden	Bekijk de lettergroeiboeken en het beeldwoordenveld. Deze les kunt u goed koppelen aan de cultuurdoelen.

Bijzonderheden Thema 7

Moelijkheid klanken

Letter-klankkoppelingen:

De *ei*, en de *ou* kennen veel aanverwante klanken in andere talen.

De *ei* kan op de Abc-muur op het blad van de *e* worden bijgeschreven.

De *ou* op het blad van de *o*.

e		
ei	ee	

	o	
	ou	oo

De *v* kan voor kinderen die het Nederlands niet vaak horen spreken, soms moeilijk te onderscheiden zijn van de *f* en de *w*. Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken en herkennen. Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 7).

Verder wordt er relatief weinig aandacht besteed aan de klankverkleuring van de *-r*.

Dit houdt in dat de *ee* anders gaat klinken als de *-r* erachter staat. De *ee* in het woord *been* klinkt anders dan in het woord *beer*. Hier moeten kinderen op worden gewezen. Het is belangrijk dat ze deze klankverkleuring gaan herkennen, zowel op gehoor als tijdens het lezen. Er zijn spelletjes op de markt waarmee de kinderen deze woorden kunnen trainen, zoals het lettergroepenkwartet van Leeslijn (Bijlage 8). Ook kunt u zelf woordzoekers maken met deze woorden (www.google.nl; tik in: 'woordzoeker').

Thema 8 Hallo!

NTC-doelenoverzicht Thema 8

Leerlijn	Doel
Lezen	<ul style="list-style-type: none">• Kunnen herkennen (letter-klankkoppeling) en duidelijk uitspreken van de Nederlandse klanken <i>uu, ng, ch, eu</i>.• Kunnen herkennen en duidelijk uitspreken van de Nederlandse woorden <i>uur, zing, lach, neus</i>.
Taal Begrijpend luisteren Spreken en luisteren Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none">• Relatie oorzaak gevolg.• Telefoongesprek kunnen voeren.• Kennismaken met het maken van een samenstelling.
Woordenschat	<ul style="list-style-type: none">• R 2-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e kolom blz. 329.• R 3-kinderen: minimaal gebruiken van de 1e en 2e kolom, begrijpen kolom blz. 329.

Week 1: les 1 en 2

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 332)	Alles van Thema 7	Leerkracht-gebonden	Gebruik de tijd om nieuwe materialen te introduceren en regels te herhalen. Vertel wat de kinderen deze dag gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 1 blz. 335, 336) Samenstellingen (les 1 blz. 337) Mijn woordenboek Bijlage 2	Handleiding Themaposters 1 en 8 Sleutelboek (blz. 74) Kopieerblad Bijlage 6	Instructie Leerkracht-gebonden Leerkracht-gebonden Zelfstandig	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 333. Zet de woorden in een beeldwoordenveld*.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 338, 350) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 1 blz. 339, 340 Opdracht 1 blauw les 2 blz. 351 Letterblad <i>uu</i> blz. 352)	Handleiding Klokje Sleutelwoordprent en -kaart <i>uur</i> Verdeelstroken Thema's 6 t/m 8 blanco 3 en 4 vakken) en <i>uur</i> Letterkaart <i>ei</i> Letterstroken 6 t/m 8 Kopieerbladen lezen les 1 en 2	Instructie Leerkracht-gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig.	Plaats het woord <i>uur</i> op de Abc-muur. De <i>uu</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen in tijdschriften e.d. woorden zoeken met de <i>u</i> en de <i>uu</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat In Kook-ook (Les 2 blauw blz. 354)	Handleiding Sleutelboek (blz. 78 en 79)	Leerkracht-gebonden	Betrek ook het beeldwoordenveld erbij.

In de schema's verwijzen de * naar de beschreven routines in een van de bijlagen van deze NTC-module. De aanwijzingen die betrekking hebben op de Abc-muur, gelden ook voor het Abc-boek.

Week 2: les 3 en 4

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 360)	Week 1 en 2	Leerkracht- gebonden	Flits letters vorige lessen en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (les 3 blz. 361, 362) Telefoongesprek (les 4 blz. 373)	Handleiding Sleutelboek (blz. 82) Twee telefoons	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 359. Zet de woorden in een beeld- woordenveld*.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek,' daarna vrij	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte on- derdelen van 'lezen' (blz. 363, 364, 374) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 3 blz. 364 Opdracht 1 blauw les 4 blz. 375 Letterblad <i>ng</i> blz. 377)	Handleiding Spiegel Themaposter 8 Sleutelwoord- prent en -kaart <i>zing</i> Verdeelstroken Thema's 6 en 7 blanco (4 vakken) en <i>zing</i> Letterkaart <i>ng</i> Kopieerbladen lezen les 3 en 4	Instructie Leerkracht- gebonden Na korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>zing</i> op de Abc-muur. De <i>ng</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed. Zodra de kinderen de bladen af hebben, kunnen ze doorgaan met zelfstandig werken.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden met de <i>ng</i> schrijven.
10	Afsluiting Spel woorden- schat Naar een restau- rant (blauw les 4 blz. 379)	Handleiding Sleutelboek (blz. 84 en 85)	Leerkracht- gebonden	

Week 3: les 5 en 6

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 384)	Week 2 en 3	Leerkracht- gebonden	Flits de letters van de vorige lessen en thema's. Blik terug op het woordveld. Vertel wat de kinderen deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (intro- ductie les 5 blz. 383, 384)	Handleiding	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Semantiseer de nieuwe woorden van blz. 383. Zet de woorden in een beeld-woordenveld*. Besteed aandacht aan de samengestelde woorden.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woordenboek,' daarna vrij	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte onderdelen van 'lezen' (blz. 385, 396) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 5 blz. 386 Opdracht 1 blauw les 6 blz. 397 Letterblad ch blz. 398, 399)	Handleiding Sleutelwoord- prent en -kaart <i>lach</i> Verdeelstroken blanco (<i>lach</i>), Thema's 6 t/m 8 Letterkaarten Thema 's 6 en 7 <i>ch, uu, ng</i> Kopieerbladen lezen les 5 en 6	Instructie Leerkracht- gebonden Leerkracht- gebonden en zelfstandig	Plaats het woord <i>lach</i> op de Abc-muur. Zet het lidwoord ervoor. De <i>ch</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning goed.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	Voor de Abc-muur kunnen de kinderen woorden zoeken met de <i>ch</i> en de <i>g</i> .
10	Afsluiting Spel woordenschat Wat dien ik op? (blauw les 5 blz. 401)	Handleiding Sleutelboek (blz. 90 en 91)	Leerkracht- gebonden	Betrek de nieuwe woorden bij het beeld-woordenveld.

Week 4: les 7 en 8

Tijd	Activiteit	Materiaal	Werkvorm	Opmerkingen
10	Terugblik Vooruitblik (blz. 406)	Week 3 en 4	Leerkracht- gebonden	Flits letters uit de vorige lessen. Blik terug op het woordveld. Vertel de kinderen wat ze deze les gaan leren.
25	Woordenschat Verhaal (intro- ductie les 7 blz. 407, 408)	Handleiding Themaposter 8	Instructie Leerkracht- gebonden	Lees het verhaal eerst zelf en vertel het vervolgens kort in eigen woorden. Start met het semantiseren van nieuwe moeilijke woorden van blz. 405. Volg dan de les zoals beschreven op blz. 407 en 408. Zet de woorden in een beeldwoordenveld.
25	Zelfstandig werken Eerst 'mijn woord- denboek,' daarna vrij.	Bijlage 2	Zelfstandig	
25	Lezen Alle zwarte on- derdelen van 'lezen' (blz. 409, 410, 420) Extra oefening (Opdracht 1 blauw les 7 blz. 410 Opdracht1 blauw les 8 blz. 421 Letterblad <i>eu</i> blz. 422)	Handleiding, Themaposter 8 Divers voedsel, bord, blinddoek. Sleutelwoord- prent en -kaart <i>neus</i> Verdeelstroken Thema 's 7 en 8, blanco Letterstroken Thema's 5 t/m 8 Letterkaart <i>eu</i> Kopieerbladen lezen les 7 en 8	Instructie Leerkracht- gebonden Na een korte werkinstructie zelfstandig	Plaats het woord <i>neus</i> op de Abc-muur. De <i>eu</i> kan lastig zijn voor kinderen die weinig Nederlands horen spreken. Oefen de uitspraak en herkenning.
25	Zelfstandig werken	Bijlage 2	Zelfstandig	
10	Afsluiting Spel woorden- schat Lees de Dag (blauw les 8 blz. 424)	Handleiding Sleutelboek (blz. 96 en 97)	Leerkracht- gebonden	Bekijk de lettergroeiboeken en het beeldwoordenveld.

Bijzonderheden Thema 8

Moelijkheid klanken

Letter-klankkoppelingen:

De *uu* en de *eu* kennen veel aanverwante klanken in andere talen. De *uu* kan op de Abc-muur op het blad van de *u* worden bij geschreven. De *eu* op het blad van de *e*.

e	eu
ei	ee

u	
ui	uu

De *ng* en de *ch* hebben in het Nederlands een opvallende uitspraak die voor Richting 2-kinderen problemen kan opleveren. Zorg dat de kinderen de Nederlandse klanken goed leren uitspreken en herkennen. Voor ondersteunende oefeningen kunt u kijken in de Orthotheek van De leessleutel (Thema 7).

Bijlagen

Inleiding

Bijlage 1	Extra aandacht weggelaten onderdelen
Bijlage 2	De routine <i>woordenboek</i>
Bijlage 3	Abc-muur / Abc-boek
Bijlage 4	De routine <i>beeldwoordenveld</i>
Bijlage 5	Overzichten woorden en letters bij De leessleutel, deel A
Bijlage 6	Kopieerbladen
Bijlage 7	De routine <i>spelletjes</i>
Bijlage 8	De routine <i>lettergroeiboek</i>
Bijlage 9	Beginsituatie leerlingen
Bijlage 10	Opbouw NTC-leesles, groep 3
Bijlage 11	Aanpassing / inrichting lokaal bij de thema 's
Bijlage 12	Leespromotie
Bijlage 13	Toetsen

Bijlage 1 Extra aandacht weggelaten onderdelen

Voor groep 3 adviseren wij u in eerste instantie om slechts deel A van De leessleutel te behandelen. In deel B worden namelijk geen nieuwe klanken meer aangeboden (wel dubbelklanken!), maar wordt een grotere nadruk gelegd op de spelling. Voor de spelling geldt dat de meeste categorieën terugkomen bij het spellingonderwijs in de taalmethode voor groep 4. In deze bijlage wordt beschreven welke dubbelklanken van deel B aan uw materiaal ontbreken. Het is van belang dat u bij uw leerlingen controleert in hoeverre ze deze klanken al dan niet beheersen. Hieronder staan suggesties voor de wijze waarop u deze dubbelklanken kunt aanleren. Deels kunt u dit doen in de laatste weken van het schooljaar of daar waar de nieuwe klanken in thema 1 tot en met 8 al bekend zijn.

De informatie in deze bijlage komt uit Handleiding-B van de methode De leessleutel 2, van uitgeverij Malmberg.

Thema	Les	Inhoud basislijn
9	2	Woorden met stomme <i>e</i>
9	2	Woorden met <i>sch- en -cht</i>
9	6	Woorden met eind <i>-d</i>
9	6	Woorden met open lettergreep
9	8	Mkm-woorden met eind <i>-t</i>
10	2	Begrip <i>hoofdletter</i> en teksten met hoofdletters
10	6	Teksten met hoofdletters
10	8	Woorden op <i>-ng, -nk</i> en woorden met <i>au</i> (AVI-2)
11	2	Samenstellingen (<i>voet-bal</i>)
11	6	Mkmm-woorden (<i>hark</i>)
11	8	Mmkm-woorden (<i>klas</i>)
12	2	Eenvoudige tweelettergrepige woorden (<i>boeken, mensen</i>)
12	6	Eenvoudige tweelettergrepige woorden (<i>boeken</i>), verkleinwoorden (<i>huisje</i>)
12	8	Eenlettergrepige woorden met <i>-aai, -ooi, -oei</i>
13	2	Mmkmm-woorden en mmmkm-woorden (<i>sterk, strak</i>)
13	6	Mkmmm-woorden (<i>markt</i>)
13	8	Eenvoudige tweelettergrepige woorden met open lettergreep (AVI-3)
14	2	Woorden met een <i>c</i>
14	6	Alle typen eenlettergrepige woorden
14	8	Tweelettergrepige woorden met voorvoegsel <i>ge-</i> (<i>geluid</i>) en <i>be-</i> (<i>bezoek</i>)
15	2	Tweelettergrepige woorden met voorvoegsel <i>ver-</i> (<i>verhuis</i>)
15	6	Tweelettergrepige woorden met achtervoegsel <i>-lijk</i> (<i>vrolijk</i>)
15	8	Tweelettergrepige woorden met achtervoegsel <i>-ig</i> (<i>handig</i>)
16	2	Woorden met de letters <i>x</i> en <i>y</i>
16	6	Woorden met <i>-uw, -eeuw, -ieuw</i>
16	8	Alle tweelettergrepige woorden en eenvoudige drielettergrepige woorden

Thema 9: Sch-, -cht en stomme e

Materiaal: bord, evt. letterschuif, stapeltje (lees)boeken, woordstrook de, letterstroken j, m, t, w, z

Schrijf de volgende zinnen op het bord. De eerste en de derde zin met wit, de tweede en de vierde met geel.

‘Mijn schoen is weg, mam!
Zoek hem maar schat.
Ik ben geen schat, ik ben Guus.
Jij bent een schat op één schoen.’

Laat twee kinderen de zinnen lezen.

Het ene kind (Guus) leest de witte zinnen, het andere kind (mama) de gele.

- Zoek een woord dat drie keer in deze zinnen voorkomt (schat). Zet een streep onder dat woord.
- Wie kan dit woord lezen? Lees het woord zelf voor, als dit niet lukt.

Zet het woord **schat** op het bord. Vertel de kinderen dat de **s** en de **ch** in een woord vaak bij elkaar staan en dat zo'n woord er moeilijk uitziet.

Als je zo'n woord moet lezen, kijk je naar de eerste letter en spreek je die uit.

Terwijl je die klank aanhoudt, kijk je naar de volgende letter en spreek je die uit.

Zo zing je letter voor letter het woord aan elkaar (zingend lezen).

- Zoek in de zinnen nog een woord dat met *sch* begint.
- Zet een cirkel om dat woord.
- Laat dit woord door een kind (zingend) lezen.

In tweetallen bedenken de kinderen woorden met **sch**.

- Laat de kinderen in tweetallen met de letterschuif zoeken naar woorden met *sch*.

Inventariseer na enkele minuten de gevonden woorden en schrijf ze op het bord.

Laat een kind de rij voorlezen.

Tip: Leer kinderen aan hoe ze woorden moeten ‘aanpakken’. Dit doet u hardop voor. Vertel bij iedere stap die u zet, precies wat u doet. Laat de kinderen ook eens het aanpakgedrag hardop verwoorden.

Vraag wie een aantal boeken scheef op elkaar kan leggen.

- Laat het woord ‘scheef’ op het bord schrijven.

Laat een kind de boeken **recht** op elkaar leggen.

Schrijf het woord recht zelf op het bord.

Vertel de kinderen dat ook de letters **cht** vaak bij elkaar voorkomen.

Herhaal het aanpakgedrag voor het lezen van moeilijke woorden.

Laat de kinderen een paar rijmwoorden bedenken met **recht** en schrijf die op het bord.

Laat ze ook enkele rijmwoorden bedenken op **lacht**, **bocht** en **licht**.

Vraag wie deze rijtjes kan lezen.

Laat de woordstrook zien.

Wie kan hiervan met de letters **j**, **m**, **t**, **w**, **z** een nieuw woord maken?

- Laat dit bij voorkeur doen door een kind dat in de vorige les met de sleutelgatoefening meedeed.

Schrijf de woorden **de**, **je**, **me**, **te**, **we** en **ze** op het bord en laat die lezen.

Thema 9: herhaling eind-d

Materiaal: themaposter 9, bord

Bekijk samen de themaposter.

- Wie weet nog hoe de baby bij Guus thuis heet?

U schrijft het woord **bo** groot op het bord.

- Laat het woord lezen.

Vraag wat ze opvalt aan dit woord.

Schrijf vervolgens de volgende zinnen op het bord: 'bo moet in bad. bo moet naar bed.' en laat deze zinnen lezen.

Wijs de kinderen op de uitspraak van de eind-**d**.

Laat hen zelf vertellen wat er bijzonder aan is (er staat een **d**, maar die spreek je uit als een **t**).

Schrijf dan de volgende zinnen op het bord en lees ze voor, terwijl u de woorden **zo**, **nu** en **ja** met een korte klank uitspreekt:

'Zo, jij bent nu aan de beurt.

Ik?

Ja, nu mag jij!'

Vraag de kinderen te vertellen wat u verkeerd zegt.

- Laat de zinnen op de goede manier lezen.

Laat de woorden **zo**, **nu** en **ja** onderstrepen.

Vertel hoe je zulke woorden 'aanpakt': lees je een woord waarvan de laatste letter een **o**, **u** of **a** is: dan lees je **oo**, **uu**, **aa**. Misschien kennen de kinderen nog meer van deze woorden (**ja**, **ga**, **la**).

Thema 9: Eind-t

Materiaal: bord

U schrijft enkele doe-woorden met eind-t op het bord. Bijvoorbeeld: **loopt**, **pakt**, **geeft**, **valt**, **wast**, **kijkt**, **ruikt**, **schopt**, **lacht**. Fluister een van deze woorden in het oor van een van de kinderen.

Dit kind beeldt het woord uit. De anderen raden het woord. Het woord wordt gezamenlijk gelezen.

- *Geef juist zwakke kinderen een beurt als ze deze opdracht als sleutelgatoopdracht in les 7 hebben gehad.*
- *Misschien kunt u een van deze kinderen even 'juf' of 'meester' laten zijn.*
- *Voeg enkele langere woorden op het bord toe en laat deze woorden zoeken. Bijvoorbeeld: draait, stuurt, struikelt.*

Besprek van één woord nog eens het aanpakgedrag.

Lees de eerste letter. Houd de klank zó lang aan, dat je de rest er in één keer achteraan kunt lezen.

Als kinderen dat kunnen, mogen ze natuurlijk ook meer letters in één keer lezen en hiervan de laatste letter aanhouden, tot ze de rest er achteraan kunnen zeggen.

Wijs er nadrukkelijk op dat het heel goed is als je een woord al helemaal in één keer kunt lezen.

Schrijf daarna enkele zelfstandige naamwoorden met een eind-t op. Bijvoorbeeld: **kast**, **lucht**, **tent**, **nest**, **hert**.

U kunt de kinderen zelf ook woorden laten bedenken.

- *Let op dat er dan ook woorden met een eind-d komen. Schrijf deze woorden met eind-d op. Leg kort uit waarom hier een d en geen t komt. U kunt zeggen dat je deze woorden met een d schrijft omdat je een d hoort als je de woorden langer maakt. Bijvoorbeeld: hond - honden. Laat de kinderen meer van deze woorden bedenken.*

U kunt de woorden laten staan voor woordbingo.

Thema 10: De hoofdletters A, B, I, K, O, P, S, U, V, W, Z

Materiaal: bord, sleutelboek blz. 28

U vertelt de kinderen dat letters er heel verschillend kunnen uitzien.

Schrijf als voorbeeld een woord met een ´open` a en een woord met de ´gesloten` aa op het bord en maak duidelijk dat bij beide woorden dezelfde klank hoort. Spreek vervolgens de letters uit, zoals ze klinken in het woord en vermijd de alfabetuitspraak. Tot nu toe hebben de kinderen alleen gelezen met zogenaamde kleine letters. Vertel de kinderen dat bij elke kleine letter een grote letter hoort: de hoofdletter en dat die er soms bijna hetzelfde uitziet en soms heel anders. Waarschijnlijk kennen de kinderen al enkele hoofdletters, bijvoorbeeld die van hun naam. De kinderen van wie de naam met een van de bovenstaande hoofdletters begint, mogen hun naam met de hoofdletter op het bord schrijven. Laat dit telkens door enkele kinderen tegelijk doen. Vraag hun ook de kleine letter erbij te zetten. Eventueel kunt u gebruik maken van namen uit De leessleutel: A (Ap), B (Bente), K (Kee), O (Osman), P (Puk), S (Sjeng), V (Veerle), W (Wies) of Z (Zara).

U laat een kind de namen lezen. Laat de kinderen ook beschrijven hoe de hoofdletters eruitzien. Een voorbeeld is de hoofdletter A, die lijkt op een puntdak met een streepje erin.

- *U noemt een hoofdletter en het kind wijst de naam met die letter aan.*

U vraagt de kinderen welke hoofdletters veel lijken op de kleine letter (**K, O, P, S, U, V, W, Z**).

Omdat de hoofdletter **I** moeilijk is, schrijft u die samen met de kleine letter **i** op. Gebruik daarvoor een opvallende kleur. Vraag op welke kleine letter de hoofdletter **I** lijkt (de letter **I** van loop).

Vertel dat niet alleen namen met een hoofdletter beginnen, maar dat ook het eerste woord van een zin een hoofdletter heeft. Het is moeilijk als dit de **I** is. Schrijf de woorden **Ik, Is** en **In** (met een hoofdletter dus) op het bord. Laat een kind deze woorden lezen.

- *U doet hetzelfde met de woorden ´ieder`, ´iets` en ´iemand`.*

U herhaalt dit met de woorden **aan (Aan), oef (Oef), ook (Ook)** en **uit (Uit)**, waarvan de combinatie ´hoofdletter` en ´lange klank` voor sommige kinderen moeilijk is.

De kinderen lezen de tekst in het sleutelboek eerst alleen.

Daarna lezen ze in tweetallen het verhaaltje, bijvoorbeeld om en om een zin.

- *Ze lezen ook de onderste twee zinnen.*
- *U laat een betere lezer voorlezen; de anderen lezen mee.*

Tip: leer de betere lezers ook de alfabetische benoeming van de hoofdletters aan.

Doe dat wel aan de tafel voor allemaal, want zwakke lezers kunnen erdoor in de war raken.

Thema 10: De hoofdletters D, E, F, G, H, J, L, M, N, R, T

Materiaal: bord, kladblaadje

U schrijft de volgende hoofdletters op het bord: **A, B, I, K, O, P, S, U, V, W, Z**.

U laat de kinderen de letters bekijken.

Daarna vertellen ze in tweetallen aan elkaar hoe de letters heten.

Vervolgens laat u ze aan elkaar een opdracht geven, bijvoorbeeld: veeg de letter **S** van **Sjeng** uit

- *De kinderen bedenken namen met de hoofdletters die op het bord staan en schrijven die namen op hun kladblaadje.*
- *U beschrijft een letter en laat die door een kind op het bord uitvegen. U zegt bijvoorbeeld: ´Veeg de letter uit die op een slang lijkt` (de S).*

Daarna schrijft u de volgende woorden op het bord: **Aan, Ook, Uur, Ien, Uit**.

U besteedt aandacht aan het woordbeeld van de lange klinkers en de tweeklanken, dat verandert door het gebruik van de hoofdletter aan het begin van het woord.

Door de overeenkomstige kleine letter onder de hoofdletter te (laten) schrijven, visualiseert u het verschil.

Laat de woorden door een kind oplezen.

- *U laat de kinderen hun kladblaadje ruilen en elkaars woorden voorlezen.*

U laat de nieuwe hoofdletters aanbieden door kinderen naar voren te laten komen, van wie de naam met een van deze letters begint. Ze schrijven tegelijkertijd hun naam op het bord, waarbij ze de eerste letter als hoofdletter schrijven. Help hen daarbij, als dat nodig is. Laat hen om beurten hun naam oplezen en er de kleine letter bijschrijven.

U kunt eventueel ook de namen van de kinderen uit De leessleutel gebruiken: Daan, Fan, Greet, Heidi, Joost, Laila, Moo, Noa, Rik, Toos. Vervolgens gaat u in op de vorm van de letters. Bespreek de verschillen met de kleine letters; bijvoorbeeld het verschil in richting van de **d**: bij de kleine letter zit de boog links, bij de grote letter rechts.

Laat de kinderen de vorm met hun vinger op de tafel schrijven.

- *U laat een kind de hoofdletter met een kleur overtrekken.*

U vraagt ze waar ze in teksten hoofdletters zien (bij namen, aan het begin van een zin, in reclameteksten). Vertel dat ze zelf nog geen hoofdletters hoeven te gebruiken als ze schrijven. Ook bij deze hoofdletters zijn er enkele lastige combinaties: de **E** in woorden als **Een** en de **J** in woorden als **Jij**. Nog moeilijker is de hoofdletter **IJ**, die eigenlijk uit twee hoofdletters bestaat. Schrijf deze woorden op het bord en bespreek ze.

- *Schrijf de volgende woorden op het bord en laat ze lezen: Jip, Eens, Einde.*

Thema 10: Woorden met -ng, -nk en au

Materiaal: bord, kladblaadjes, sleutelboek blz. 46

U schrijft de volgende zin op het bord: ‘Bente wacht lang in de gang.’

Laat de zin door een kind lezen. De andere kinderen luisteren of ze rijmwoorden horen. U vraagt naar de twee rijmwoorden (gang, lang). Vraag ze hoe de laatste twee letters samen klinken (**ng**).

Bij welk **sleutelwoord** hoort deze letter?

- *U laat de -ng in de zin onderstrepen.*

In groepjes kunnen de kinderen woorden bedenken met -ng.

Ze schrijven die eventueel op een kladblaadje.

- *De kinderen bedenken langere woorden met -ng, zoals stang, breng, nijptang.*

U laat elk groepje drie woorden voorlezen. Ze kiezen hiervoor woorden die nog niet eerder door een ander groepje zijn voorgelezen. U maakt de zin op het bord langer met: **op de bank**.

- *Laat de zin door een kind lezen.*

Vraag de kinderen goed te luisteren naar het nieuwe stuk van de zin. Hebben ze iets bij het woord **bank** gehoord dat je daar niet ziet? (-ng). U legt de kinderen uit dat woorden met **-nk** worden uitgesproken met een **ng**-klank.

Tip: Het is nog niet nodig dat de kinderen woorden met **-ng** en **-nk** goed spellen. Het gaat er alleen om, dat ze de woorden goed lezen. Bij woorden met **-nk** zien ze geen **ng**-teken staan, terwijl ze wel de klank moeten zeggen.

U laat de kinderen een **ng**-woord (bijvoorbeeld zing) en een **nk**-woord (bijvoorbeeld bank) uitspreken en daarbij luisteren en voelen wat het verschil in uitspraak is.

U laat de kinderen in groepjes woorden met **-nk** bedenken.

- *De kinderen bedenken langere woorden met -nk, zoals klink, schenk, drank.*

Schrijf van elk groepje enkele woorden op het bord.

- *U laat een kind een streep (met een andere kleur dan bij de -ng) onder de -nk in elk woord zetten.*

Vervolgens doet u de aanpak voor het lezen van dit soort woorden voor aan de hand van een van zulke woorden (bijvoorbeeld **wenk**). Tijdens het uitspreken van de klank, wijst u hierbij de letters van het woord aan. Je leest eerst de **w** en de **e** erachter, je ziet de **-nk** en je spreekt dit uit als **-ngk**.

- *U kunt deze aanpak ook door een kind laten voordoen. Dit kind laat de anderen om beurten een woord lezen en helpt, met de aanpak ervan als dat nodig is.*

Daarna lezen ze om beurten in hun groepje de woorden aan elkaar voor.

Tip: Laat kinderen ook eens aan andere kinderen uitleggen hoe ze een woord moeten ‘aanpakken’.

Ze nemen dan de rol van leerkracht op zich. U kunt kinderen als ‘juf’ of ‘meester’ voor het bord vragen en daar aan de anderen laten uitleggen hoe ze een woord moeten lezen.

U vraagt ze om kleuren op te noemen. Als een kind ‘blauw’ zegt, schrijft u dat woord met blauw krijt op het bord. U vertelt dat er ‘blauw’ staat.

- *Laat een kind het woord breken en bouwen terwijl het de letters aanwijst.*

Vraag de andere kinderen goed te luisteren en te kijken. Wie heeft de klank gehoord die hij al kende, maar er anders uitziet (de **ou**)? Van welk sleutelwoord ken je die letter (**hout**)? Vraag een kind die **ou** op te schrijven. U legt de kinderen uit dat er twee letters zijn voor de **ou**. Het verschil kun je niet horen, maar alleen zien. De **ou** komt veel vaker voor dan de **au**.

Tip: In de komende periode zullen er kinderen zijn, die tijdens het stellen willen weten met welke **ou** / **au** ze een woord moeten schrijven. U kunt ze leren altijd de **ou** van hout te schrijven, behalve als ze zeker weten dat ze de **au** (van blauw) moeten schrijven. Hang in het lokaal eventueel een strook papier op met daarop twee kolommen. Boven de ene kolom schrijft u het woord **hout** en de **ou**, en boven de andere kolom het woord **blauw** (met een blauwe stift) en de **au**. Laat de kinderen woorden die ze hebben gevraagd, op deze lijst noteren. Voor ze u naar de juiste schrijfwijze vragen, kunnen ze eerst even op de lijst kijken of hun woord er al op staat.

De kinderen lezen, ieder voor zich, de zinnen onder de plaatjes in het sleutelboek en bedenken welke zin juist is. Ze wisselen hun antwoord uit met een ander kind.

- *U leest de zinnen samen met de zwakke lezers.*
- *De kinderen lezen ook de onderste zinnen.*

Tot slot laat u de juiste zinnen voorlezen.

Thema 11: Samengestelde woorden

Materiaal: bord

U tekent op het bord een voet en een bal. Laat een kind het woord **voet** en een ander kind het woord **bal** eronder schrijven, zodat het woord **voetbal** ontstaat. U vraagt ieder voor zich te bedenken hoe ze zo'n lang woord het beste kunnen lezen. Ze vertellen dit in tweetallen aan elkaar. U inventariseert vervolgens de oplossingen. Er zijn meer goede mogelijkheden, bijvoorbeeld:

eerst gaan kijken of je twee of meer afzonderlijke woorden kunt herkennen, dan spreek je het eerste stuk uit en lees je het tweede stuk (en de eventuele volgende) er direct achteraan.

Laat de kinderen proberen of ze ook zulke woorden kennen. Schrijf deze woorden op het bord.

- *Laat de kinderen zelf de gevonden woorden op het bord schrijven.*
- *Voor kinderen die hier moeite mee hebben, kunt u een aantal samenstellingen van sleutelwoorden opschrijven, bij voorbeeld dakraam, zondag, muismat. Als dit goed gaat, gebruikt u samenstellingen waarvan het eerste of laatste deel een sleutelwoord is, bijvoorbeeld leesboek, deurmat.*

Thema 11: Mkmm-woorden

Materiaal: bord, achterkant themaposter 11

U schrijft de volgende zin op:

‘Juf Ank pakt een lijst.’

U leest de zin voor.

- Laat de zin door een kind voorlezen.

Vervolgens onderstreept u de woorden **pakt** en **lijst**. U vraagt een kind naar het aanpakgedrag voor het lezen van **pakt** en laat dit voordoen. Vertel dat het aanpakgedrag hetzelfde is als bij **lijst**:

- Je zegt de eerste letter en houdt die aan.
- Je kijkt vooruit en zingt de volgende letters er achteraan. Vertel de kinderen dat dit niet nodig is, als ze het woord direct kunnen lezen.

U oefent het aanpakgedrag voor mkmm-woorden op de achterkant van de themaposter.

- *U schrijft enkele zinskernen op en laat die lezen, bijvoorbeeld ‘Toos huult’, ‘Kim’ zoekt’, ‘Moo jukt’.*
- *Kinderen die deze oefening niet nodig hebben, lezen in hun vrij-leesboek.*

Tip: Door iets zelf hardop voor te doen, geeft u de kinderen steeds een voorbeeld van goed aanpakgedrag. Laat zonnig de kinderen het aanpakgedrag zelf ook hardop verwoorden.

Thema 11: Mmkm-woorden

Materiaal: bord

U maakt van het woord **brief** de zin: ‘Ik stuur oma een brief.’

- *Laat een kind de zin lezen.*

Lees anders zelf de zin voor. Onderstreep het woord **stuur**.

U leest het op de volgende manier voor: houd de sss aan en lees dan het woord **tuur** er langzaam achteraan.

Daarna schrijft u de volgende rijtjes op het bord:

stom	zwaar	fluit	vlam
stoer	zweet	flap	vlug
stak	zwijn	fles	vlieg

Terwijl u schrijft, oefenen de kinderen alvast mee. Ze houden de eerste letter aan, totdat ze het hele woord kunnen lezen. Met behulp van de woordrijtjes oefent u met de kinderen steeds het hierboven beschreven aanpakgedrag. Vertel dat het nog beter is, als ze een nog groter stukje van het woord in één keer kunnen lezen, of misschien wel het hele woord.

- *U schrijft woordparen onder elkaar op, bijvoorbeeld:*

Loop	lip	tak	waar
Sloop	flip	stak	zwaar

Lees ze samen met de kinderen.

U leest de rijtjes nog een keer met de kinderen. Ze proberen nu de eerste twee letters in één keer te lezen en vervolgens de rest er in één keer achteraan. Bijvoorbeeld: zwww-aar.

De derde keer proberen de kinderen het woord in één keer te lezen.

- *Ze kunnen bedenken met welk woord uit de woordrijtjes een rebus kan worden gemaakt.*
- *Ze tekenen deze woorden op het bord (s-tak, z-wijn, f-lap, v-lam). De groep raadt welk woord het is.*

Tip: Probeer te vermijden dat ze woorden gaan spellen. Dit kost erg veel tijd, beperkt het begrip en remt de ontwikkeling van het lezen af. Laat de kinderen proberen steeds grotere gehelen van het woord te overzien en te lezen. Ze moeten altijd proberen direct de eerste letter te zeggen, of het eerste lettercluster (en later de eerste lettergreep) en dit aanhouden totdat ze er een volgende letter of volgend lettercluster achteraan kunnen lezen. Zo leren ze vanaf het begin dat ze een woord als één geheel moeten lezen.

Thema 12: Tweelettergrepige woorden met gesloten lettergreep

Materiaal: bord

U vertelt de kinderen dat er iets niet klopt in de zinnen die u gaat voorlezen. Vraag de kinderen goed te luisteren en dan te zeggen wat er verkeerd is. Laat hen elkaar in tweetallen vertellen wat bij elke zin opvalt. Daarna laat u dit door een tweetal vertellen.

Voorbeeldzinnen:

- ‘De jongens krijgen spullen van veel mens.’
- ‘Wout draagt vier boek.’
- ‘Daan tilt twee kist.’
- ‘Ze lopen weg met vijf pan.’
- ‘Er staan bericht over de rommelmarkt in alle krant’.

U schrijft de woorden eerst in enkelvoud naast elkaar op het bord. Schrijf de meervouden recht onder elk enkelvoud. U geeft de uitgang **-en** een opvallende kleur. U vraagt de kinderen goed te luisteren en te kijken als u de woorden voorleest.

- U laat de woorden door een kind voorlezen.
- Laat de kinderen vertellen wat ze bij de langere woorden achteraan zien (**-en**) en wat ze horen (**-un**).
- U doet het aanpakgedrag voor het lezen van langere woorden voor met het woord **mensen**.

- Je kijkt vooruit en zegt het begin van het woord: **mennn**.
- Terwijl je de **n** aanhoudt, kijk je vooruit.
- Je ziet **-en**, maar je zegt er **-un** tegen: **mennsun**.

U laat dit door enkele kinderen voordoen met de andere woorden op het bord.

Thema 12: Verkleinwoorden

Materiaal: grote doos, doosje, bord

U laat de kinderen de grote doos zien en vraagt wat het is. U schrijft het woord op het bord (**doos**).

Dan toont u de kleine doos en vraagt ze dit in een woord te benoemen (**doosje**).

U schrijft het achtervoegsel **-je** met een opvallende kleur achter het woord **doos**. Lees het woord voor.

Wat zie je achteraan? (**-je**) Wat hoor je? (**-ju**)

- *U herhaalt dit met woorden als wiel - wieltje en raam - raampje, waarbij u de voorwerpen tekent.*

Vraag de kinderen nog enkele woorden met **-je** te bedenken en schrijf die in een rij op.

- *De kinderen bedenken ook woorden met -tje en -pje.*

U bespreekt het aanpakgedrag voor het lezen van dergelijke verkleinwoorden aan de hand van het woord doosje:

- Je kijkt vooruit en zegt het begin van het woord: **doosss**.
- Blijf vooruit kijken, terwijl je de **s** aanhoudt.
- Je ziet **-je**, maar je zegt er **-ju** tegen: **doosju**.

Laat de kinderen de volgende woorden voordoen met de juiste aanpak.

- *U leest de woorden zingend en de kinderen doen met u mee.*

De kinderen lezen de woorden op **-tje** en **-pje**.

Thema 12: Woorden met aai, ooi en oei

Materiaal: bord, sleutelboek blz. 94, evt. kladblaadje

U schrijft het volgende gedichtje op het bord:

‘Oei, een haai,
Een haai in de baai!
Dat is niet fraai,
Ik aai geen haai!’

U legt de woorden **baai** en **fraai** uit en leest het gedichtje voor.

- *U laat het gedichtje door een kind voorlezen.*

Laat de kinderen bedenken wat er bijzonder is aan dit gedichtje. Daarna vertellen ze dit elkaar in tweetallen. Vervolgens inventariseert u de antwoorden (er rijmen veel woorden en bij de woorden staat een **i** achteraan, maar je hoort een **j**).

- *Laat de woorden op aai omcirkelen.*

U schrijft nu de woorden **mooi** en **knoei** op het bord.

- *Laat ze door een kind voorlezen.*

Vertel de kinderen dat de **i** ook samen met de **oo** en **oe** voorkomt. Ook hier klinkt de **i** als **j**.

U bespreekt het aanpakgedrag voor het lezen van dit soort woorden aan de hand van een woord:

- Je kijkt naar het woord en ziet een **i** achter de **aa**, **oo** of **oe**.
- Je leest het woord en zegt **j** tegen de **i**.

De kinderen lezen nu de woorden in het sleutelboek voor zichzelf.

- *U leest een woord voor en de kinderen zoeken het op.*
Dek hierbij eventueel een deel van de bladzijde af met een kladblaadje.
- *U laat een kind het gedichtje onder aan de bladzijde voorbereiden en voorlezen.*

Thema 13: Mmkmm- en mmmkm-woorden

Materiaal: bord, letterschuif

U bekijkt met de kinderen de woorden **plant en struik**, die op het bord staan. Waarom zijn deze woorden lastig om te lezen? U biedt de woorden zingend aan. Het accent verschuift van het aanhouden van de eerste letter, naar het aanhouden van het eerste medeklinkercluster: **pIII-ant en strrr-ruik**. Vertel erbij dat het natuurlijk nog beter is, als ze de woorden direct in hun geheel kunnen lezen.

- *U laat zien dat je deze woorden ook zingend kunt lezen als je begint bij de eerste letter.*

Laat de kinderen nog meer woorden van vijf letters bedenken. U schrijft die woorden in een rij op het bord, onder de verdeelstroken.

- *U kunt enkele kinderen een letterschuif geven waarmee ze woorden van dit type proberen te vinden.*

U leest alle woorden nog eens zingend met de kinderen.

Tip: Zorg ervoor dat de kinderen de medeklinkercombinaties duidelijk uitspreken. Taalzwakke kinderen hebben daar vaak moeite mee. Een duidelijke uitspraak van die combinaties heeft ook een positieve invloed op de spelling van deze woorden.

Thema 13: Mkmmm-woorden

Materiaal: bord

U schrijft de volgende zinnen op het bord en laat de kinderen deze eerst even voor zichzelf lezen.

‘Opa heeft dorst van het werk.’

‘Sjeng hurkt bij een struik.’

‘Guus koopt een plant op de markt.’

Zet een streep onder **dorst**, **hurkt** en **markt**.

Hoe kunnen de kinderen deze woorden het best lezen?

Laat enkele kinderen hun strategie verwoorden (lees eerst **barrrr**, kijk naar de volgende letters en lees die er vervolgens direct achteraan). Daarna oefent u met enkele woorden.

U kunt er een wedstrijd van maken. Kunnen de kinderen het woord al lezen voordat u klaar bent met schrijven?

U schrijft de volgende woorden op het bord: **worst, barst, korst, markt, dorst, hulst, hoogst, laagst, hurkt, merkt; en ook: bangst, hengst, langst, jongst, angst**.

- *U zegt een zin waarin de kinderen het te lezen woord kunnen aanvullen, bijvoorbeeld: de slager geeft de hond een plakje....*

Tip: U kunt de zwakke lezers de woorden vanaf het begin zingend laten lezen. Ze kunnen elke letter zo nodig even aanhouden, totdat ze de volgende letter kunnen lezen. Laat de kinderen vooral de woorden niet spellend lezen. Dat gaat ten koste van het leestempo en het leesbegrip.

Thema 13: Woorden met een open lettergreep

Materiaal: bord, sleutelboek blz. 22, fiches

U komt terug op de woorden **pa en palen**, op het bord. Laat de kinderen ieder voor zich korte woorden met een open lettergreep, bedenken (zoals **pa**). Ze wisselen deze in een klein groepje uit. U laat de woorden opnoemen en schrijft ze op. Zorg ervoor dat in ieder geval de woorden **pa, ga, ma, zo** en **bo** op het bord staan. Weten de kinderen nog hoe ze die woorden moeten lezen? U legt nog eens uit dat de **a**, de **o** en de **u** achteraan klinken als een lange klank. Daarna bekijkt u met de kinderen de woordzwerm boven aan de bladzijde in het sleutelboek. Welke woorden beginnen hetzelfde als de woorden op het bord? U schrijft die woorden uit de zwerm in de juiste rij op het bord. Laat enkele kinderen de rijen lezen. Wat weten ze nu over deze woorden? De kinderen lezen in tweetallen de zinnen in het sleutelboek en leggen een fiche op het plaatje dat bij de zinnen hoort.

- De kinderen bedenken ook waarom het foute plaatje er niet bij hoort, maar er toch wel bij past.

U bespreekt met de kinderen de zinnen en de plaatjes. Wijs op de verwarring die kan ontstaan als ze niet goed lezen: **boten-botten, paden-padden**. U kunt deze woordparen ook naast elkaar op het bord schrijven.

Vervolgens vertelt u dat Guus en Sjeng in de tuin van opa zijn en alleen maar dingen eten die met een lastig woord worden geschreven. Laat de kinderen eerst in tweetallen bedenken wat Guus en Sjeng dan kunnen eten en bespreek het daarna gezamenlijk.

Tip: Voor sommige kinderen kan het een steun zijn als u wijst op de dubbele en de enkele medeklinker achter de klinker. Die geven namelijk aan of de klank lang of kort gelezen moet worden.

Thema 14: De letter c

Materiaal: bord, rood en blauw bordkrijt, sleutelboek blz. 28, letterstrook c

Schrijf op het bord: 'Ik heet Carla'.

Welke nieuwe letter zien de kinderen?

- *Laat de letter onderstrepen.*
- *U vraagt een kind de zin voor te lezen. Lees de zin anders zelf voor.*

Vraag de kinderen te luisteren welke klank bij de nieuwe letter hoort (klinkt als een **k**).

Vervolgens verandert u de zin in: 'Ik heet Cindie.'

- *Laat de zin voorlezen of lees die zelf voor.*

Vraag ze hoe de letter nu klinkt (als een s).

Vertel de kinderen dat de letter soms als een k klinkt en soms als een s.

- *U leert de kinderen dat dit afhankelijk is van de letter die volgt. De c vóór een a/aa, o/oo of u/uu klinkt als een k, de c gevolgd door een e/ee of i klinkt als een s. Volgt er een medeklinker op de c, dan klinkt die meestal als k.*
- *Wie heeft die letter ook in zijn naam?*

Tip: De kinderen zullen nu ook namen noemen, zoals Michel, Nick en Achmed.

Vertel dat bij verschillende namen de c nog weer anders kan klinken omdat die namen uit andere landen komen.

U toont de letterstrook c en hangt die op.

U schrijft de volgende woorden op het bord: **cent, cel, club, cola, centrum, cijfer, cactus, citroen, cirkel**.

Terwijl u schrijft, laat u de kinderen ieder voor zich proberen met welke klank de **c** in het woord wordt uitgesproken.

Laat hen daarna in tweetallen hierover overleggen. De kinderen omcirkelen de woorden, waarin de letter **c** als een **s** klinkt, met de kleur rood. De woorden, waarin de letter **c** als een **k** klinkt, omcirkelen ze met de kleur blauw. Vervolgens lezen de kinderen in tweetallen de woorden in het sleutelboek en zoeken deze op in het plaatje.

- *Ze lezen ook de onderste woorden.*

Laat hen tot slot vertellen welke woorden wel en welke niet zijn afgebeeld.

Thema 14: Alle typen eenlettergrepige woorden

Materiaal: bord, sleutelboek blz. 40, leesboek, kladblaadje

U schrijft de volgende zin op het bord: " 'Ik kom straks,' roept Bente."

Vraag een kind een kring te zetten om het langste woord (**straks**).

U vertelt aan de hand van dit woord dat er meer manieren zijn om langere woorden te lezen.

Soms zie je onmiddellijk wat er staat en dan zeg je zo'n woord natuurlijk direct. Soms lukt dat nog niet. Dan kijk je of je een stukje van het woord in één keer kunt lezen, bijvoorbeeld **str** (u onderstreept dit cluster). Dan zeg je dit stukje en, terwijl je het aanhoudt, kijk je naar de volgende letters en 'zing' je die erachteraan. Misschien is dit ook nog lastig. Dan zeg je de eerste letter, houd je die aan en 'zing' je het woord, zoals je dat ook al bij andere woorden hebt gedaan.

- *U gebruikt een andere voorbeeldzin met daarin een eenvoudiger woord, bijvoorbeeld: ik snoep niet. U traint het aanpakgedrag met het woord 'snoep'.*
- *Kinderen die deze instructie niet meer nodig hebben, laat u in hun leesboek zoeken naar vijf moeilijke woorden. Die schrijven ze op een kladblaadje.*

Laat de kinderen in tweetallen woorden bedenken die met **str** beginnen en schrijf ze in een rij onder elkaar op het bord (**strik, stroop, strand, streep, struik**).

De kinderen oefenen de rij zacht voor zichzelf. Laat daarna een kind de rij woorden voorlezen.

- *De kinderen lezen hun moeilijke woorden voor. Schrijf eventueel een van de woorden op het bord en help hen met de aanpak daarvan.*

Vervolgens lezen de kinderen de zinnen eerst zacht voor zichzelf in het sleutelboek, waarna ze in tweetallen bespreken of de zinnen al dan niet 'onzinnig' zijn. U schrijft de volgende cijfers onder elkaar op het bord: **1, 8, 11**. Wie kan met deze cijfers woorden maken door er één of meer letters vóór of achter te zetten? Schrijf deze woorden met daarin opgenomen het cijfer op het bord (st1, 1d, br8, h11t) In tweetallen lezen de kinderen de woorden en het gedichtje onder aan de bladzijde. Sluit de oefening gezamenlijk af met het lezen van het cijfergedicht in het sleutelboek.

Thema 14: Woorden met ge- en be-

Materiaal: bord, sleutelboek blz. 46, fiches

U schrijft de volgende tekst op het bord:

‘Mijn beroep is bakker.

Ik maak veel gebak.’

U leest de zinnen voor.

- *U laat een kind de zinnen voorlezen.*

U zet een streep onder de woorden **beroep** en **gebak**. U vraagt de kinderen goed te luisteren. Horen ze precies de klanken van de letters die ze zien? Dan leest u beide woorden met enigszins verlengde klank voor. Bij welke letters klopt er iets niet? De **e** klinkt als een **u**. Vertel de kinderen dat er veel woorden zijn, die beginnen met zo'n stukje. Als je dat stukje ziet, zeg je **gu**, je houdt de **u**-klank aan en kijkt vooruit naar de rest van het woord. Dat zeg je er achteraan. U laat de kinderen eerst enkele woorden met **ge**- bedenken. Daarna vertellen ze elkaar weer in tweetallen welke woorden ze hebben gevonden. Vervolgens laat u alle kinderen een woord opnoemen. Schrijf enkele woorden onder elkaar op het bord.

U herhaalt dit met woorden met **be**-.

Laat de kinderen de rijtjes lezen.

- *U kiest eenvoudige woorden uit. U leest de woorden samen met gebruik van het aanpakgedrag.*

Laat de kinderen de plaatjes in het sleutelboek benoemen: **gebak, gevaar, beschuit, gereedschap, betaal, gedicht, behang, gezicht**. De kinderen lezen voor zichzelf de rijtjes woorden. Ze zoeken daarna van welke afbeeldingen het woord niet op de bladzijde staat. Ze leggen een fiche op die plaatjes.

- *U leest de woorden samen met het kind.*
- *De kinderen lezen ook de woorden onderaan de bladzijde.*

Laat de kinderen vertellen van welke plaatjes het woord ontbreekt en laat ze de woorden voorlezen.

- *De kinderen lezen de onderste rijtjes voor.*

Tot slot leest u samen met de kinderen het gedicht op het middelste plaatje.

Thema 15: Woorden met ver-

Materiaal: bord, evt. kladblaadje, sleutelboek blz. 52, dobbelstenen

Schrijf de volgende zin op het bord: 'Fan verhuist naar een dorp'.

Laat een van de kinderen de zin voorlezen. Lees eventueel de zin zelf voor. Vraag de kinderen goed te kijken en te luisteren naar de woorden. Horen ze bij ieder woord precies wat ze zien? Bij welk woord niet? Je ziet **verhuis**, maar je hoort **verhuist**. In tweetallen bedenken de kinderen meer van deze woorden. Ze schrijven deze eventueel op een kladblaadje. Inventariseer de gevonden woorden en schrijf enkele daarvan op het bord.

- *U geeft bij deze woorden de tweede lettergreep een kleur.
Daardoor leest dit woord gemakkelijker.*

U kunt ze ook zo op het bord schrijven:

huis	haal	zin
verhuis	verhaal	verzin

Vertel de kinderen dat het stukje **ver-** vaak voorkomt. Als je dit stukje eenmaal herkent, hoef je het niet iedere keer letter-voor-letter te lezen. Je zegt meteen **vur-** en kijkt naar het tweede deel van het woord. Houd eventueel de **r** iets langer aan. Doe dit voor met enkele woorden. Laat daarna een kind ook het voorbeeld geven. Tot slot lezen enkele kinderen de woorden op het bord voor.

- *U zegt een woord en het kind wijst het woord aan. Dan laat u een ander kind dit woord op de hierboven beschreven manier lezen. Dit kind wijst hierbij de letters aan die het hoort. Daarna herhaalt het eerste kind dit woord op dezelfde manier.*

U laat de kinderen in tweetallen de rijtjes woorden in het sleutelboek lezen.

- *U leest de woorden in het sleutelboek samen met enkele kinderen.*
- *De kinderen lezen het versje voor. Wijs zo nodig nog even op de afwijkende vorm van de letter g.*

Thema 15: Woorden met -lijk

Materiaal: bord, sleutelboek blz. 64, dobbelstenen, fiches

Schrijf de volgende zinnen op het bord:

'Fan verhuist.'

'Dat vindt ze best moeilijk.'

Laat een van de kinderen de eerste zin voorlezen. Ondertussen luisteren en kijken de anderen heel goed naar de woorden. Horen ze precies wat ze zien bij elk woord? Bij welk woord niet? Bij **verhuis**. Herhaal nog een keer het aanpakgedrag. U leest de tweede zin voor.

- *Laat de tweede zin door een kind voorlezen.*

Laat de kinderen weer goed luisteren en kijken naar de woorden. Bij welk woord hoor je niet precies wat je ziet? Bij **moeilijk**. Laat de kinderen verwoorden wat er aan de hand is met dat woord: je ziet achteraan **lijk**, maar je zegt **luk**.

- *Bedenk samen meer woorden op -lijk. Zet enkele niet te moeilijke woorden op het bord en leesze samen.
Bijvoorbeeld: eerlijk, heerlijk, pijnlijk, moeilijk, lelijk, vrolijk, gevaarlijk, eindelijk, makkelijk, vreselijk.*

Oefen het aanpakgedrag: laat **-lijk** in de woorden één keer lezen als **-luk**. Let erop dat de kinderen dit achtervoegsel niet spellend lezen, maar in één keer herkennen.

- *Help bij het lezen van het begin van het woord en laat de kinderen **-luk** er achteraan zeggen. Wijs bij.*

De kinderen pakken hun sleutelboek en spelen het spel in tweetallen. Om de beurt gooien ze met een dobbelsteen. Ze kijken bij de dobbelstenen bovenop van welke categorie ze een rijtje woorden moeten uitzoeken. Ze kiezen een rijtje uit, lezen het en leggen er een fiche op. Als alle rijtjes van een categorie 'bezet' zijn en ze gooien weer datzelfde aantal ogen, dan slaan ze een beurt over. Wie heeft aan het eind van het spel de meeste fiches neergelegd?

- *De kinderen gebruiken ook de onderste rijtjes woorden bij het spel.*

Thema 15: Woorden op -ig

Materiaal: bord

Schrijf de volgende vraag op het bord: 'Is Fan zielig?'

Laat de vraag voorlezen en praat kort over de mening van de kinderen.

U leest het woord **zielig** voor. Wat zie je achteraan? (-**ig**) Wat hoor je daar? (-**ug**) Je ziet -**ig** en zegt -**ug**.

De kinderen bedenken woorden met -**ig**. Schrijf er enkele op en laat ze lezen. Goede lezers laat u langere woorden lezen. Voorbeeldwoorden: **aardig, nijdig, jarig, zonnig, nuttig, lastig, bezig, keurig, mistig, vijftig en stevig**.

- *Verdrietig, angstig, negentig*
- *Laat de uitgang onderstrepen.*

Thema 16: Aanbieden letters x en y

Materiaal: bord

U komt terug op de namen van het bord. Vraag de kinderen goed te luisteren naar de klank bij de nieuwe letters. Lees de naam Max voor. Hoe klinkt de laatste letter (**ks**)? Laat ze woorden noemen met deze lettercombinatie en schrijf ze op het bord (**box, fax, taxi, mix, extra, Lex**).

Kinderen kunnen hierbij ook woorden als **heks, boksen** en **straks** opnoemen. Schrijf die in een aparte rij op, zodat de kinderen er tijdens de verwerking gebruik van kunnen maken.

- *Laat een kind de nieuwe letter onderstrepen.*

Vraag enkele kinderen de woorden voor te lezen.

Herhaal dit met de letter **y** (klinkt als **ie**). Begin met namen van kinderen waarin deze letter voorkomt. Kies hiervoor alleen namen, waarin de **y** als **ie** wordt uitgesproken. Vul de rij aan met bijvoorbeeld **pony, hobby, lolly, typen, sorry, baby**.

Besteed bij het woord **baby** ook aandacht aan de **a** die als **ee** wordt uitgesproken.

U kunt vertellen dat de letter **y** ook wel de **Griekse y** wordt genoemd. Schrijf het woord **gym** op het bord. Vertel dat de **y** soms als **i** wordt uitgesproken.

- *Laat de kinderen zelf ontdekken hoe de y in dit woord wordt uitgesproken.*

Welke kinderen hebben in hun naam een **y**, die als **i** wordt uitgesproken (**Sylvia, Myrna**)?

Tot slot schrijft u de naam **Roy** op het bord. Laat ze beluisteren hoe in deze naam de **y** klinkt (als **j**).

Kennen de kinderen nog meer namen waarbij dat zo is (**Kay, Boy, Yolanda**)?

Tip: Geef steeds veel complimenten. Probeer deze complimenten niet te algemeen te formuleren, maar richt ze op wat precies goed is gegaan. Bijvoorbeeld: 'Wat kun jij al snel woorden met de x lezen!' of 'Ik vind het knap dat jij al die zinnen (of woorden) zonder fouten voorleest!'

Thema 16: Woorden met -ieuw, -eeuw en -uw

Materiaal: bord

Schrijf de volgende zinnen op het bord:

‘De serre is nieuw.’

‘Benny en Johnny werken hard.’

‘Benny schaaft het hout.’

‘Dat is ruw!’

‘Maar het schiet niet op.’

“ ‘Het duurt een eeuw!’ zucht Veerle.”

U laat de kinderen de zinnen zacht voor zichzelf lezen. Vervolgens laat u ze door verschillende kinderen hardop voorlezen. Vraag een kind een cirkel te zetten om de woorden **nieuw, eeuw** en **ruw**. Schrijf de woorden nogmaals naast elkaar op. Laat de kinderen vertellen wat er moeilijk is aan deze woorden (door de **u** die voor de **w** staat, zien de woorden er ingewikkeld uit).

Lees de woorden zingend voor en verwoord het aanpakgedrag:

- ‘Ik kijk naar het woord en zie achteraan **-eeuw** (**-ieuw** of **-uw**).’
- ‘Ik lees (ongeveer) **ee-oe-w** (**ie-oe-w** of **uuw**).

Vraag ze om in tweetallen woorden te bedenken met **-ieuw** en schrijf die woorden op het bord (**kieuw, opnieuw, nieuws, nieuwsgierig, benieuwd, nieuwtje, nieuwe, nieuwjaar**).

- *Laat de kinderen de lettergroep **-ieuw** in deze woorden onderstrepen.*

U herhaalt dit met **-eeuw** (**leeuw, meeuw, geeuw, sneeuw, spreeuw**).

Vervolgens doet u ditzelfde met **-uw** (**ruw, duw, sluw, schuw, spuw**).

Tot slot laat u de kinderen de woorden lezen. Vraag hun daarbij het aanpakgedrag te gebruiken.

Thema 16: Lange woorden

Materiaal: bord, achterkant themaposter 16

U schrijft het woord **timmer** op het bord en laat een van de kinderen het woord lezen. Vraag de kinderen het woord langer te maken (**timmeren, timmerman, timmerdoos**). Schrijf die woorden eronder. Vul de rij aan met **timmerfabriek, timmerwerkplaats, timmergereedschap**.

- *Laat een kind een streep zetten onder de stukken die hetzelfde zijn.*
- *U vraagt een kind de woorden te lezen.*

Vertel de kinderen dat ze in lange woorden kunnen zoeken naar bekende stukjes. Ze kunnen natuurlijk ook het woord 'zingend lezen'. U laat de kinderen oefenen met de woorden op de achterkant van de themaposter. raag ze hun aanpak te verwoorden.

U schrijft de volgende zinnen op het bord:

'Benny stopt de hamer en de zaag in zijn ge...'

'Johnny schept het laatste zand in de krui...'

U vraagt de kinderen de zinnen te lezen en aan te vullen (**gereedschapskist, kruiwagen**).

- *U, of een goede lezer, leest de zinnen voor.*

U maakt de woorden in de zin af. Vertel de kinderen dat je vaak aan de zin kunt horen, welk woord er gaat komen. Dit kan bij het lezen van lange woorden tot hulp zijn.

Tip: Bij het lezen van lange woorden zijn diverse strategieën mogelijk. De kinderen kunnen in het woord zoeken naar bekende delen. Vaak is het bij lange woorden ook mogelijk het woord enigszins te voorspellen aan de hand van de context. Kinderen kunnen ook leren om gebruik te maken van de klinkerstrategie. Ze zoeken in het woord naar de klinkers en verdelen het woord in stukjes rondom die klinkers. Besteed daarbij aandacht aan zwakke lezers. Voor hen is het vaak lastig als er een stomme **e** in het woord voorkomt.

Bijlage 2 De routine woordenboek

Woordenboeken zijn er in soorten en maten. Voor de onderbouw zijn er beeldwoordenboeken en computerprogramma's, waar kinderen kunnen zien wat de betekenis van een woord is.

Zodra kinderen kunnen lezen en weten hoe ze een woordenboek kunnen gebruiken, kunnen ze zelf een omschrijving, synoniem of vertaling opzoeken. Daarnaast gebruiken veel kinderen die al kunnen lezen, boeken met illustraties om hun woordenschat uit te breiden. Boeken zoals 'mijn leuk wereldje' van Richard Scarry zijn voor kinderen een bron van nieuwe woorden. Zij bekijken de plaatjes en lezen of vragen de woorden erbij. Daarom is het goed om dit soort boeken in de onderbouw beschikbaar te hebben.

Groep 1 en 2

Voor de onderbouw (1 t/m 4) worden beeldwoordenboeken gebruikt als visuele ondersteuning.

Kinderen in groep 2 vinden het vaak leuk om zelf woordenboeken te maken bij het thema.

Zo kunnen ze alvast de leeswoorden (put, reus, enz.) uit groep 3 aanleren.

Op een vel papier kan het kind het woord stempelen of schrijven, tekenen of plakken.

Het Dak

Groep 3

De woorden van het thema kunnen in het woordenboek terechtkomen. Om de kinderen houvast te geven, is het goed om de woorden op verschillende manieren uit te laten werken.

Zet altijd het lidwoord erbij;

- Zet de woorden op alfabet of per thema;
- Haal 5 tot 15 woorden uit het verhaal;
- Zorg voor een vaste bladindeling;
- Wees duidelijk of het woordenboek al dan niet mee naar huis mag;
- Maak afspraken over wie het woordenboek controleert op spel- en betekenisfouten: een medeleerling, de leerkracht of de ouder.

Tip: Ter controle kunnen ze de woorden:

- aan twee andere kinderen laten lezen op de computer of uitgeprint;
- aan de leerkracht laten lezen;
- uitprinten en inleveren bij de leerkracht als 'kopij' voor het woordenboek.
- Elk woord krijgt op verschillende manieren betekenis: tekenen, plaatje, contextzin, enz.
- De opbouw van het woordenboek gebeurt weer volgens een routine.

De heftruck

(plaatje)

Ander woord: optilmachine

In een zin: In de fabriek reed een heftruck met wel tien dozen.

Omschrijving: Een sterke kar met een motor. Je kunt er zware spullen mee pakken en ergens anders heen brengen.

Het is geen: vrachtwagen

Geleerd bij: aardrijkskunde onderwerp: vervoer

In Bijlage 6 vindt u een voorbeeld van een kopieerblad. U kunt er ook zelf een maken.

Deze woordenboeken kunnen de kinderen ook met de computer maken:

<p>1 Thema kiezen</p> 	<p>Raakt de kinderen; kan concreet gemaakt worden; veelzijdig; passend bij doelstellingen.</p>		
<p>2 Anker zoeken</p> 	<p>Herkenbaarheid, prikkeling zintuigen.</p>	<p>Middel</p>	<p>Introductie</p>
<p>3 De basisvulling</p> <p>woordenschat zie woordenlijst</p> 	<p>Routines</p> <p>1 Beeldwoordenveld 2 Thema/ verteltafel 3 Boekenrekje 4 Boek van de week 5 Interactief voorlezen 6 Taalpop 7 Abc-muur / Abc-boek</p>	<p>Grote groep</p>	<p>Kleine groep</p>
<p>4 Routines kiezen</p> 	<p>Routines</p> <p>1 2 3</p>	<p>Grote groep</p>	<p>Kleine groep</p>
<p>5 Uitvoering thema plannen</p>	<p>Zie themaplanning</p>		
<p>6 Uitvoeren en begeleiden</p> 	<p>Aandachtspunten leerkracht</p>	<p>Extra aandacht, handelingsplan aanpassingen</p>	<p>Rol, betrokkenheid ouders</p>
<p>7 Handelingsgerichte observatie en registratie</p> 	<p>Eigen handelen, nieuwe routines</p>	<p>Klassenobservaties, individuele observaties</p>	<p>Aandachtspunten volgende keer eigen handelen, gericht op de kinderen</p>

groep 1 en 2

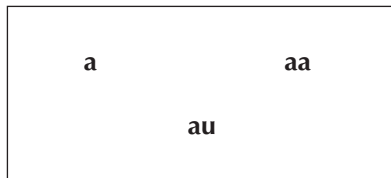
Bijlage 3 Abc-muur / Abc-boek

(of de lettermuur blz. 41 routineboek)

Verskillende leerkrachten van groep 1 tot en met 3 werken met een Abc-muur (ook wel lettermuur of leesmuur genoemd) om het fonologisch bewustzijn en letterkennis te ontwikkelen. Een Abc-muur geeft aanleiding tot expliciete aandacht voor klanken en de bijpassende lettervorm, in een betekenisvolle context. Wanneer u geen vast lokaal hebt, kunt u, in plaats van de muur, ook een Abc-boek maken.

Een Abc-muur is een grote wandkaart, bij voorkeur op ooghoogte van de kinderen, waarop alle letters van het alfabet zijn weergegeven. Elke steen van de muur bestaat uit een van de letters van het alfabet. Bij de a komen ook de aa en au te staan, zodra deze aan de orde komen. Het gaat om het beeld van de eerste letter.

De groep verzamelt woorden voor deze muur naar aanleiding van mondelinge en/of schriftelijke taalactiviteiten. Deze woorden gelden dan als een soort sleutelwoord voor spelletjes met woorden en klanken en als referentiepunt en schrijvoorbeeld voor nieuwe activiteiten met woorden. Op de Abc-muur komen de woorden onder de beginletter te staan, samen met een pictogram of tekening. Daardoor is de Abc-muur een hulpmiddel om fonologische vaardigheden te verbinden met visuele representaties. Voorbeelden van fonologische vaardigheden zijn: woorden in lettergrepen of in afzonderlijke klanken/fonemen splitsen, rijmen, lettergrepen of fonemen verbinden tot een woord, in een woord een foneem weglaten, toevoegen of vervangen. Zowel een goed ontwikkeld fonologisch bewustzijn als letterkennis biedt kinderen een gunstige startpositie bij het leren lezen. Het succes van een Abc-muur hangt grotendeels af van de mate waarin deze samen met kinderen wordt opgebouwd en ingevuld. Kinderen moeten het gevoel hebben dat zij de muur kunnen meebepalen. Een muur die bovendien regelmatig van bedoeling wisselt, houdt de interesse van kinderen beter vast.

Zelfstandige opdrachten

- Bij de muur of het boek liggen blaadjes waarop de kinderen woorden (van het thema) kunnen tekenen en schrijven. Zorg ervoor dat het juiste lidwoord in het klein bij het woord staat aangegeven.
- De kinderen zetten een streep onder de eerste letter. In de tussenbespreking en de afsluiting kunnen de kinderen de woorden laten zien. Verkeerd geschreven woorden worden samen verbeterd en vervolgens op de goede plek geplakt (lezen, taalbeschouwing, stellen en WS).
- Nadat een letter-klank koppeling is aangeboden, kunt u kinderen hiermee een opdracht geven. U kunt variëren door kinderen te laten zoeken naar woorden die een bepaalde klank vooraan, in het midden of achteraan hebben. Let u er wel op dat de woorden altijd bij de beginletter op de muur geplakt worden (lezen, taalbeschouwing, stellen en WS).

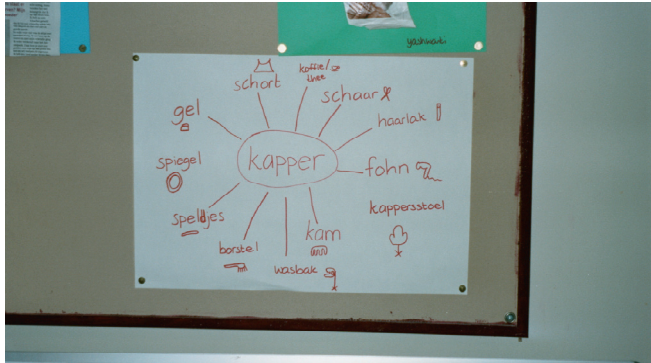
Bij de beginletters worden steeds de blaadjes geplakt

Bijlage 4 De routine *beeldwoordenveld*

(blz. 21 routineboek)

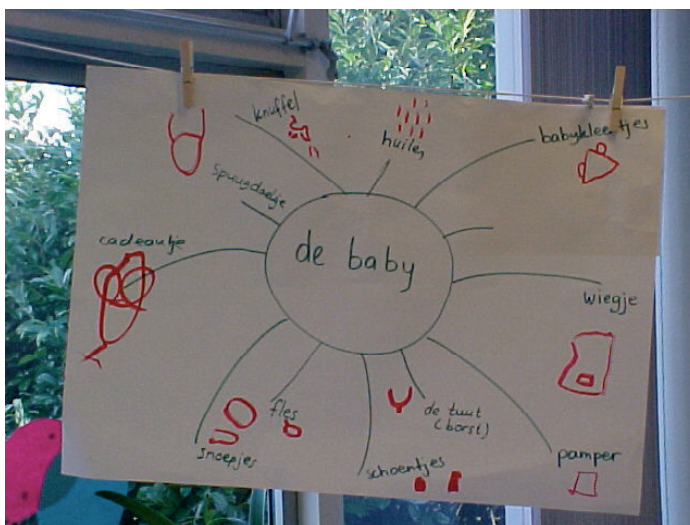
Een beeldwoordenveld wordt met de klas of in de kleine kring gemaakt. Aan het begin van een nieuw thema schrijft en tekent u het woord dat daarin centraal staat. Uiteraard kunt u ook de kinderen laten tekenen of er een plaatje bij plakken. Woorden zonder tekening of plaatje hebben voor de kinderen weinig zin omdat ze nog niet alles kunnen lezen. Vervolgens gaan de kinderen woorden bedenken die met het woord dat centraal staat, te maken hebben (associëren). Zo haalt u aan het begin van het thema de bekende woordenschat op. Elke week kunnen de nieuw aangeleerde woorden aan het beeldwoordenveld worden toegevoegd. Hang het beeldwoordenveld op een goed zichtbare plek. Als u bijvoorbeeld een schrijfhoek heeft, kunt u het daarbij in de buurt hangen, zodat het de kinderen uitdaagt / stimuleert om te gaan schrijven en tekenen.

Zelfstandige vervolgo opdracht:

- Tweepraat: twee kinderen wijzen om de beurt een woord aan op het woordveld en benoemen dit (WS).
- Mijn woordenboek: de kinderen hebben een map waarin ze nieuwe woorden zetten. Ze bekijken het woordveld en kiezen de woorden uit die nieuw voor ze zijn. Uiteraard verschilt dit per kind. De woorden schrijven en tekenen ze in hun woordenboek. Kinderen die dat al kunnen, schrijven er ook een voorbeeldzin of een omschrijving bij (WS).
- Het verhaal, dat door u is opgenomen, kan nogmaals beluisterd worden (WS).
- Kinderen maken woordkaartjes van de nieuwe woorden en plakken deze op de Abc-muur of in het Abc-boek (WS en stellen).

NB. Zorg dat zowel op het beeldwoordenveld als in de woordenmap van de kinderen het juiste lidwoord bij het zelfstandig naamwoord staat.

Bijlage 5 Overzichten woorden en letters bij De leessleutel deel A

Thema	Sleutelwoorden	Letters
1	naam, lees, ik, rik	n, ee, i, k
2	kam, lip, kus, wit	a, p, u, t
3	haas, loop, mat, paal	s, oo, m, l
4	dak, zoek, raam, dag	d, oe, r, aa, g
5	wiel, ren, zon, bal	w, ie, e, z, o, b
6	pijn, duif, muis, jaar	ij, f, ui, j
7	reis, hoog, hout, ver	ei, h, ou, v
8	uur, zing, lach, neus	uu, ng, ch, eu

- Donkergrijs: de klank kan moeilijk uit te spreken zijn voor Richting 2-kinderen.
- Lichtgrijs: het verschil is moeilijk hoorbaar voor leerlingen die de Nederlandse taal niet vaak horen spreken.

Bijlage 6 Kopieerbladen t.b.v. routines

1 mijn woordenboek

2 lettergroeiboek

3 reflectieblad 'dit boek heb ik gelezen'

mijn

woordenboek

Mijn naam is _____

het woord

*

*

in een zin

*

dit betekent het

*

*** hier pictogrammen zoals ook op kopieerbladen**

dit
lettergroei-
boek
is van

a	aa
o	oo
e	ee
u	uu

i	ie
ei	ui
eu	oe
au	ou

b	c
d	f
g	h
j	k

l	m
n	p
q	r
s	t

v	w
x	ij
z	ng
nk	

Dit boek heb ik gelezen

Titel:

Schrijver:

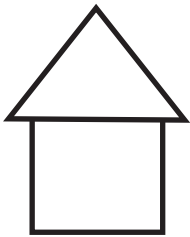
Tekenaar:

Teken

Schrijf

Wie?

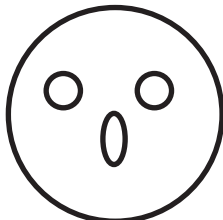
Waar?

Wat?

En dit is mijn mening

Bijlage 7 De routine *spelletjes*

Tijdens het zelfstandig werken kunnen de kinderen spelletjes doen die de training van letterkennis en de leesvaardigheid in het algemeen bevorderen. U kunt hiervoor de spelletjes van De leessleutel aanschaffen, en daarnaast alle andere spelletjes gebruiken die daarvoor aantrekkelijk zijn. Het maakt niet uit welke u inzet, de meeste spelletjes zijn goed. Zijn de spelletjes heel vaak gedaan en valt er niets meer aan te leren? Vervang deze dan!

Over alle onderstaande materialen kunt u meer informatie vinden op www.leermiddelenplein.nl.

Computerspelletjes zijn duur, maar wel erg zinvol als u een goede computer heeft staan. Taalfanfare Woordenschat kunt u in ieder geval inzetten. Het programma van De leessleutel sluit mooi aan bij de thema's en stimuleert, behalve de leesvaardigheid, ook de woordenschat. Als u een oud programma heeft van de vorige versie van De leessleutel of van Veilig Leren Lezen dan kunt u deze ook inzetten, mits de kinderen daarin plezier hebben. Daarnaast bestaat er aantrekkelijke software van Edurom (Bruna MultiMedia, A.W.) voor een redelijke prijs (ongeveer €10 - €15).

Edurom taal	begrijpend lezen
Edurom taal	klanken en rijmen
Edurom taal	lees oefeningen (inclusief flitswoorden)
Edurom taal	luistervaardigheid
Edurom taal	ontleden
Edurom taal	spelling moeilijke woorden
Edurom taal	taaltrainer
Edurom taal	vormen en letters
Edurom taal	woordjes spellen
Edurom taal	zelfstandig lezen
Leescircus:	beginnend lezen op de computer
(Thieme Meulenhoff BAO)	

Bij de methode De leessleutel horen ook spelletjes. In het daarbij behorende gebruikersbulletin staan ook vaak kleine spelletjes genoemd (als u dit bulletin niet ontvangt, kunt u het downloaden).

www.leessleutel.nl

Daarnaast kunt u de volgende spelletjes aanschaffen:

ABC-woordspel	Zwijssen
Letterdobbelstenen	NSLF, Noord Ned. Stempel- en Leermiddelenfabriek
Loco taal/lezen	Wolters-Noordhoff
Mini loco	Wolters-Noordhoff
Plaatjesstempels	NSLF
ABC bouwstenenset	Rolf
Boekie boekie	Autoped, Stg.
Lecto-foto	Baert
Leesdas Lettervos	Teleac/NOT (Schooltv)
Leesdraak	Baert
Letter-klankstempels	NSLF
Letterdoos (magnetische)	NSLF
Woordflitser	Alberts-Nienhuis
Woordjespuzzels Nederlands Schoolsupport	
Woordmeester ABC	Interval-Lâle
Zoek de dieren!	Eduforce, GCO Fryslân
Zoek het woord!	Heutink Educo

Spelletjes bij De Leeslijn kunnen bij elke methode goed worden ingezet:

Letterwijs (letter-memoryspel)	€ 45,30
Letterbingo (letter-klankkoppeling)	€ 168,30
Drietal (analyse/synthese) (set van 6 spelletjes)	€ 79,70
Lettergroepkwartet (klankgroep-lettergroepkoppeling)	€ 45,30
Viertal (analyse/synthese) (set van 3 spelletjes)	€ 73,70

www.leeslijn.nl

Zwijssen heeft veel extra materiaal. Zo zijn er de blauwe torens. Als u deze eenmaal heeft, kunt u ze blijven gebruiken.

Verder kunt u Tip Top inzetten:

TipTop cassettes kern 1 t/m 6 en 2 speldozen (per 30 exemplaren)	€ 129,50
TipTop speldoos (per 30 exemplaren)	€ 20,00
TipTop zakje balletjes (per 30 exemplaren)	€ 2,75

Zwijssen heeft ook materiaal ontwikkeld voor kinderen thuis, zoals memory- en lottospelletjes en dergelijke. Deze kunt u alleen via de boekhandel bestellen, eventueel via Internet (bijvoorbeeld www.bol.com). Deze materialen zijn niet al te duur en kinderen vinden ze vaak leuk. De materialen zijn ook geschikt om thuis te maken.

www.zwijssen.nl

www.bol.com

* Prijzen 2005

Bijlage 8 De routine *lettergroeiboek*

De routine lettergroeiboek brengt de letterkennis van een leerling in beeld en groeit als het ware met het kind mee naarmate het meer letters beheerst. Deze werkvorm is afkomstig uit het Effectief Leren Lezen Ondersteuningsprogramma (ELLO) en is zeer aantrekkelijk en effectief gebleken voor leerlingen die moeite hebben met leren lezen.

Hoe maakt u een lettergroeiboek?

U hebt nodig:

- Bijlage 6, hierin vindt u kopieerbladen voor een lettergroeiboek
- Geel, groen en rood papier op a-4 formaat
- Diverse gekleurd papier op a-4 formaat (voor het voorblad)
- (Dia-)insteekbladen
- Drie stevige enveloppen

Kopieer alle letterbladen op stevig karton in de kleuren geel, groen en rood.

Iedere kleur heeft een eigen betekenis:

geel: de leerling beheerst deze letter;

groen: de leerling benoemt deze letter meestal goed, maar nog niet altijd;

rood: de leerling kent deze letter nog niet.

1. Knip / snijd de kaartjes uit en houd de gele letterkaartjes apart want daarop staan de letters die de leerling vlot en goed kan benoemen. Gebruik hiervoor de meest recente gegevens van de grafemtoets. Stop de overige letterkaartjes per kleur in een envelop.

2. Zorg voor een voorblad en drie (dia-)insteekbladen, waar het kind de letterkaartjes los in kan steken. Het voorblad en de insteekbladen bindt u samen tot een boek.

Tip: kopieer het voorblad op verschillende kleuren stevig karton, zodat de leerling zelf de kleur van het kaft van zijn/haar letterboek kan bepalen.

Introductie van het lettergroeiboek bij de leerling

U stelt voor om samen met de leerling een lettergroeiboek te maken, zodat u en de leerling altijd kunnen zien hoeveel letters hij/zij al kent. Vervolgens legt u het kind uit hoe u samen een dergelijk boek gaat maken en wat de betekenis is van de verschillende kleuren kaartjes. De leerling kiest een kleur kaft en krijgt de mogelijkheid deze thuis te versieren. Als de resultaten van de grafemtoets bekend zijn, benoemt de leerling de gele letterkaartjes één voor één en stopt iedere goed en vlot benoemde letter in het lettergroeiboek. De volgorde doet er niet toe. Vervolgens gaat u met de overige gele kaartjes na welke letters de leerling op dat moment ook vlot en goed kan benoemen. Deze kaartjes komen ook in het lettergroeiboek. Van de letters die de leerling pas na enige tijd nadenken goed benoemt, komt een groen kaartje in het lettergroeiboek. De letters die de leerling nog niet kent (de letters op de rode kaartjes) komen bij voorkeur niet in het lettergroeiboek. U kunt zich voorstellen dat het voor een leerling demotiverend werkt als er veel rode kaartjes in zijn/haar boek zitten. Als de leerling de meeste letters kent, maar enkele nog niet, kan het juist wél motiverend zijn om die paar rode kaartjes te vervangen door groene of zelfs gele. Dit hangt natuurlijk erg van de leerling af.

Werken met het lettergroeiboek

Als het lettergroeiboek is geïntroduceerd en gevuld, kunt u twee dingen doen: (1) u laat de leerling een groene letter kiezen die na oefening geel kan worden, of (2) u laat de leerling een nieuwe letter, (op een rood kaartje) kiezen, die na oefening kan worden verruild voor een gele. Als er veel groene letterkaartjes in het lettergroeiboek zitten, is het aan te raden om eerst daarmee aan de slag te gaan. Kies enkele werkvormen waarin de gekozen letter op verschillende manieren geoefend wordt. Let daarbij op de volgende zaken:

- plaats de letter zo snel mogelijk in woorden die de leerling kent (laat bij voorkeur zelf woorden bedenken). Zo plaatst u de letter in een betekenisvolle context, waardoor de leerling de letter makkelijker kan onthouden;
- laat de leerling de woorden zoveel mogelijk (over-)schrijven om het proces van inslijping te versnellen. U kunt hiervoor bijvoorbeeld een schrijfbordje gebruiken, zodat fouten gemakkelijk en onzichtbaar kunnen worden gecorrigeerd. Een schrijfbordje kunt u eenvoudig zelf maken door een vel stevig wit karton te plastificeren. Hierop kan met whiteboardstiften geschreven worden en het geschrevene kan eenvoudig gewist worden.

Bijlage 9 Beginsituatie leerlingen

Aanpassing van de doelen

Bij elk thema zijn de doelstellingen van De leessleutel 2 aangepast aan de NTC-situatie. Dit betekent dat er vaak vanuit wordt gegaan dat een bepaalde vaardigheid al wordt beheerst in de taal van de dagschool. Voorbeelden van deze vaardigheden zijn:

- een zin kunnen maken;
- een verkleinwoord kunnen maken;
- de naam kunnen schrijven;
- een vraag over een verhaal kunnen beantwoorden.

Het zijn vaardigheden die zij al wel beheersen, maar waarvan de vertaalslag naar het Nederlands nog gemaakt moet worden. Als een kind bijvoorbeeld weet wat de inhoudelijke betekenis van chair is (het dus is in staat om chair aan te wijzen) en het woord kan benoemen in het Engels, dan moet het alleen nog de Nederlandse vertaling van dit woord leren kennen. Maar als een kind bijvoorbeeld het begrip heupbeen nog niet kent, en dat staat los van welke taal dan ook, dan moet het allereerst de inhoudelijke betekenis daarvan nog leren kennen. Het moet dus nog leren waar zich dat heupbeen in het lichaam bevindt, welke functie het heeft enz. En dit kost natuurlijk aanzienlijk meer tijd. Als er vanuit wordt gegaan dat de kinderen het doel al hebben behaald op de dagschool, wordt er 'in het Nederlands' aan het doel toegevoegd.

Geschreven taal

- Technisch lezen
- Taalbeschouwing
- Stellen
- Spelling

We gaan er vanuit dat de kinderen die starten met De leessleutel 2 de elementaire leeshandelingen al beheersen in de taal van de dagschool. De kinderen beheersen dus al de tien tussendoelen van beginnende geletterdheid in de taal van hun dagschool. Daarmee is nog niet gezegd dat de kinderen ook in het Nederlands kunnen lezen. Zij beheersen weliswaar de elementaire leeshandelingen en kennen de functie van het lezen en schrijven, maar zij kennen de Nederlandse 'afspraken' van het lezen en schrijven nog niet. Tijdens het lezen en schrijven van Nederlandse letters, woorden en teksten, zullen ze dan ook de lees- en schrijftechnieken gebruiken die ze op de dagschool hebben geleerd. Dit kan leiden tot interferentiefouten (steenkool-Nederlands).

Verder is het belangrijk te realiseren dat de kinderen zich niet zullen houden aan de volgorde van de letter-klankaanbieding van de methode. Ieder kind kan een lettergroeiboek maken (zie Bijlage 8). Daarin geven kinderen aan welke Nederlandse letter-klank koppelingen ze nog moeten leren, aan het oefenen zijn en al beheersen. Deze vorm van taalbeschouwing maakt kinderen ook bewust van de verschillen met de geschreven taal van de dagschool. Het is belangrijk dat de ouders de Nederlandse klanken goed uitspreken om te voorkomen dat de kinderen de letter-klank koppelingen verkeerd inslijpen. Daarom is het belangrijk ouders te adviseren om alleen die ouder, voor wie het Nederlands de moedertaal is, thuis met het kind te laten oefenen met het lezen en het schrijven in de Nederlandse taal.

Gesproken Taal

- Spreken
- Luisteren
- Begrijpen luisteren (verhaalbegrip)

Het spreken en het luisteren krijgen gericht aandacht binnen de NTC-module. Het is daarnaast zinvol om kinderen op alle onderdelen veel te laten samenwerken. Zolang het geen toets is, kunnen de kinderen in principe samenwerken en elkaar helpen. Juist door bijvoorbeeld onderling overleg over het juiste antwoord, verwoorden de kinderen zelf de specifieke kenmerken van de Nederlandse taal. Een ander even belangrijk voordeel is, dat het kind spreek- en luistervaardig wordt door te spreken en te luisteren: oefening baart kunst!

Bijlage 10 Opbouw NTC-leesles, groep 3

De les begint altijd met een gezamenlijke start. Als u kleuters in uw groep heeft, kunnen zij aan ongeveer hetzelfde thema werken.

1. **Introductie:**
De introductie bestaat uit terugblikken en vooruitblikken. De kinderen zijn een week weggeweest. Het is dus goed om even kort terug te koppelen naar de vorige les. Wat hebben ze toen geleerd? Ook kan er even kort worden geïnformeerd naar bijzondere dingen die de kinderen thuis hebben meegemaakt op het gebied van het Nederlands, zoals een nieuw woord, een mooi boek dat ze hebben gelezen, enz. Vervolgens blik u met de kinderen vooruit. Wat gaan we leren, waar gaan we dat mee doen, wie doet wat en wanneer? Dit onderdeel is kort maar krachtig.
2. **Woordenschat;**
De instructie start altijd met de uitbreiding van het beeldwoordenveld met de nieuwe woorden van de les. Afhankelijk van of u al dan niet een combinatiegroep heeft, krijgen de kinderen instructie of gaan ze zelfstandig aan de slag met taalroutines. Zorg dat alle woorden uit de handleiding duidelijk en op zoveel mogelijk verschillende manieren aan bod komen.
3. **Zelfstandig werken met taalroutines:**
Tijdens deze fase zijn de kinderen zelfstandig bezig met taalroutines (zonder leerkracht, maar niet alleen). Aan het begin van het schooljaar zijn dit nog de bekende taalroutines uit de kleutergroep. Zo kunnen de kinderen wennen aan de nieuwe materialen van De leessleutel 2 en kunnen ze ook een deel van de tijd zelfstandig aan het werk. Intussen kunt u verder met bijvoorbeeld kinderen met een kleuterprogramma of kinderen die werken met Taalactief.
4. **Lezen:**
De inoefening van De leessleutel is sterk gericht op het inslijpen van de elementaire leeshandelingen. Het is niet nodig dat de kinderen het werkboekje maken. De leessleutel heeft kopieerbladen voor kinderen die wat extra oefening nodig hebben om de letter-klankkoppelingen te oefenen. Dit is voldoende om de kinderen de Nederlandse klank-tekenkoppelingen te leren uitspreken en te herkennen in Nederlandse woorden. Verder worden er tijdens het inoefenen nieuwe taalroutines geïntroduceerd, die verplicht zijn en later terugkomen in het gedeelte *zelfstandig werken met taalroutines*.
NB Inoefening gebeurt altijd naar aanleiding van een daaraan gekoppelde instructie.
5. **Zelfstandig werken met taalroutines:**
Zie hierboven
6. **Leespromotie** zie Bijlage 12
7. **Cultuur**
8. **Afsluiting:**
Door het zogenaamde woordenschatspel vindt er een terugblik plaats: wat zou den we gaan leren, is het gelukt? Het woordenschatspelletje wordt gespeeld om de woordenschat van die week opnieuw te consolideren en te controleren. Verder kondigt u alvast kort aan wat er de volgende les gaat gebeuren. Eventueel vertelt u hoe de kinderen zich daarop kunnen voorbereiden. Het is handig om nieuwe letter-klankkoppelingen aan te kondigen. Als de kinderen aangeven dat ze deze kennen, kunt u de uitspraak en de herkenning ervan in gesproken en geschreven woorden controleren. Als de kinderen e.e.a. beheersen, kunt u de volgende les het instructiemoment voor deze letter-klank-koppeling sterk beperken of zelfs weglaten.

Bijlage 11 Aanpassing / inrichting lokaal bij de thema's

De aanpassingen in het lokaal bij ieder nieuw thema bestaan uit:

- het ophangen van nieuwe sleutelwoorden nadat u ze hebt aangeboden;
- het inrichten van de thematafel;
- het aanpassen van de boekencollectie aan het thema.

Zorg daarnaast altijd voor:

- de aanwezigheid van de praatstoel;
- een vaste plek voor Abc-muur of Abc-boek;
- een vaste plek voor het boek dat bij het thema hoort.

1. Thematafel, themakoffer of thematas

Vrij werken en spelen

Een thematafel is de verzamelplaats voor alle voorwerpen, woorden, boeken enz. die met het thema te maken hebben. De thematafel is bedoeld als bron van informatie, waar de kinderen op verschillende wijzen ontdekkingen kunnen doen over het thema. De tafel wordt door de kinderen ingericht, bijgehouden en weer leeggemaakt. Ook al bent u waarschijnlijk degene die de meeste materialen meeneemt, laat de kinderen ook die materialen zelf op de tafel zetten, zodat ze actief betrokken zijn bij het thema. Kinderen leren hoe ze bronnen kunnen verzamelen door met elkaar te praten over wat wel en niet op de tafel hoort en waar ze het vandaan kunnen halen. De thematafel is een 'actieve' tafel: de spullen mogen worden gebruikt om te spelen. Alleen al het inrichten, ordenen en classificeren (zoals van de kaartjes met de woorden erop) kan al heel nuttig zijn. Ouders kunnen betrokken worden bij het verzamelen van materiaal. Bij de voorwerpen schrijft u de woordjes (met lidwoorden). De kinderen kunnen de woorden bij de voorwerpen naschrijven en spelen met de materialen.

Zelfstandige opdrachten:

- Verdeel de tafel in drie stukken. Zet alle voorwerpen met hetzelfde lidwoord bij elkaar (taalbeschouwing en WS).
- Teken of schrijf een lijstje met spullen die er ook nog bij horen (WS en stellen).
- Welke voorwerpen kwamen in het verhaal voor? Pak ze en speel het verhaal na (begrijpend luisteren en WS).
- Als er informatieve boeken op de thematafel staan, kunnen de leerlingen om de beurt een vraag verzinnen (en opschrijven) en het antwoord opzoeken (plaatjes, tekst) (begrijpend lezen en WS).

* Van typisch Nederlandse materialen, die ze op locatie niet kunnen vinden, kunnen ze plaatjes via Internet opzoeken (bijvoorbeeld thuis met een ouder) of tekenen en op de tafel leggen (WS en spellen).

2. Boekenrekje (blz. 14 Handleiding en boekenlijst, www.leessleutel.nl)

Een krat met boeken of een goed gevulde klassenbibliotheek.
Als u geen vast lokaal heeft, kunt u een krat met boeken meenemen.

De vele lees- en kijkboeken staan in het klaslokaal nogal eens door elkaar. Om te stimuleren dat kinderen boeken pakken om lekker te gaan lezen of om informatie te verzamelen (als naslagwerk dus), zult u ze op een aantrekkelijke manier moeten presenteren. Voor kinderen is het overzichtelijk als er een klassenbibliotheek is: een geordende collectie lees- en kijkboeken op een vaste plek in de klas (plank van kast, kist enz.). Daarnaast kunt u een tijdelijke collectie boeken (boeken die gedurende een bepaalde periode - thema - interessant zijn) mooi presenteren op de thematafel.

Het is belangrijk dat de gepresenteerde boeken goed zichtbaar zijn, met de voorkant naar boven. De boeken vertonen een duidelijke samenhang (allemaal over beren bij bijvoorbeeld het thema 'de beer'). De leerlingen kunnen met de boeken aan de slag tijdens het zelfstandig werken en de boekpromotie. Aan het begin van ieder thema past u samen met de kinderen het boekenrekje aan. Kinderen kunnen dan ook boeken toevoegen. Regelmatig bespreekt u de boeken en de ervaringen die de kinderen ermee hebben opgedaan tijdens het onderdeel boekpromotie. Aan het eind van het thema haalt u samen het rekje weer leeg.

3. Inrichting klassenbibliotheek

U kunt de boeken in de klassenbibliotheek op verschillende wijzen ordenen, bijvoorbeeld op AVI-niveau, of juist op thema of belangstellingskern. We weten dat kinderen zelf meestal goed weten wat ze wel of niet aankunnen. Ze lezen liever een iets te moeilijk boek dat ze boeit, dan een boek dat weliswaar aansluit bij hun niveau, maar dat ze niet boeit. Kinderen die op zoek zijn naar succeservaringen, kunt u wijzen op het AVI-niveau dat ze hebben, zodat ze kunnen kiezen uit boeken die daarbij aansluiten.

Laat de kinderen vooral samen lezen. Als ze weten in welk AVI-niveau ze lezen, kunt u het volgende met ze afspreken:

AVI-0:	steeds een woord om en om
AVI-1:	een zin om en om
AVI-2:	twee zinnen enz.
AVI-3:	een alinea
Zo kunnen kinderen met verschillende AVI-niveaus samen lezen.	

Bijlage 12 Leespromotie

Omdat het begrijpend lezen maar kort in de module aan bod komt, kunt u hier wat meer aandacht aan besteden tijdens leespromotie (± 30 min). Daarom hebben we de strategieën die worden aangeboden in de methode op een rijtje gezet.

Thema 1	Verhaal voorspellen
Thema 2	Voorafgaand aan en tijdens een verhaal voorspellingen doen
Thema 3	In eigen woorden een passage navertellen
Thema 4	Volgorde aanbrengen in een verhaal
Thema 5	Motieven bedenken van personen uit het verhaal
Thema 6	Vragen stellen over (een deel) van het verhaal
Thema 7	Vragen naar de waardering en de moraal
Thema 8	Relatie aanbrengen tussen oorzaak en gevolg
Thema 9	Voorspellen
Thema 10	Rol van illustraties
Thema 11	Personen in een tekst
Thema 12	Inhoud van een tekst
Thema 13	Opbouw van een tekst
Thema 14	Stijl van een tekst
Thema 15	Zinsbouw
Thema 16	Beoordelen en kiezen van teksten

Het onderdeel leespromotie kunt u op verschillende manieren invullen. De kinderen kunnen zelfstandig, in duo's of in groepjes (AVI-)lezen. Ook kunt u (interactief) voorlezen en boekbesprekingen houden. Zo komt het begrijpend luisteren aan bod, als voorbereiding op het begrijpend lezen. De leessleutel geeft een veelheid aan activiteiten en leesroutines aan, die u hierbij kunt inzetten. We hebben een aantal mogelijkheden voor u op een rijtje gezet.

Leeslessen en Vriendjeslezen

Tijdens boekpromotie kunt u gebruik maken van de leeslessen uit de methode die bij uw situatie passen. Na Kerstmis, als de kinderen al enigszins kunnen lezen, kunt u het Vriendjeslezen van De leessleutel inzetten. Bij Vriendjeslezen hoort een kaartenbak met opdrachten die kinderen in kleine groepjes kunnen uitvoeren. Ze komen zo in aanraking met verschillende soorten teksten en boeken. Ze moeten samenwerken waardoor, naast het technisch - en begrijpend lezen, ook de woordenschat, het spreken, luisteren en de sociale vaardigheden verder ontwikkeld worden. Zo kan één activiteit, gecombineerd met de werkvorm, dus meerdere doelen dienen. Het werken met de kaarten moeten de kinderen leren. U kunt beginnen met een of twee groepjes en de andere kinderen vrij laten lezen. De volgende keer neemt u dan weer twee andere groepjes. Uiteindelijk kunnen ze dit zonder uw hulp.

Interactief voorlezen (blz. 31 routineboek les 2, 4, 6 en 8, ieder thema van groep 3)

In les 2 van ieder thema wordt het prentenboek dat bij het thema hoort, interactief aangeboden. Dit boek heeft zijdelings met het thema te maken en is, naast het begrijpend luisteren, ook gericht op wereldoriëntatie. Deze boeken kunt u inzetten tijdens boekpromotie en cultuur. Hoe u dat moet doen, staat aangegeven in de lesbeschrijving. Als de prentenboeken niet zijn aangeschaft, dan kunt u een prentenboek kiezen dat ook aansluit bij het thema en ongeveer dezelfde cultuurdoelen aanbiedt. Op www.leessleutel.nl vindt u in het leerkrachtgedeelte boekenlijsten die passen bij het thema. Een aantal van deze boeken staat beschreven op www.leesplein.nl. Het boek dat u interactief voorleest, kunt u *Boek van het thema* maken!

Boek van de week / Het themaboek (blz. 29 routineboek)

Kinderen kunnen genieten van een boek dat ze van binnen en van buiten kennen. Herhaald voorlezen vinden ze prettig. Het is ook heel functioneel. Door een boek herhaald voor te lezen, ontdekken de kinderen steeds weer nieuwe dingen aan het boek. Ze gaan de spanningsopbouw van het verhaal herkennen, krijgen inzicht in de opbouw van het verhaal en de link met de illustraties en ontdekken de diepere betekenis van woorden en details. Het is dus goed om binnen een bepaalde periode of thema één boek centraal te stellen. Zo horen de kinderen niet alleen een verhaal, maar leren ze ook wat er allemaal aan een boek te beleven valt. Tijdens de tussenbespreking kan dit boek worden voorgelezen. Het boek dat centraal staat, is op een vaste plek in de klas te vinden en wordt op een vaste manier gepresenteerd: een schildersezeltje, een kookboekensteun of gewoon een hoekje van de kast of op de thematafel. U kunt deze plek markeren met een bordje *het boek van de week* o.i.d. Zo weten de kinderen en de ouders welk boek centraal staat.

Zelfstandige vervolgoopdracht

- Het boek 'lezen' en bekijken (lezen en WS).
- Tekenen of schrijven hoe het verhaal afloopt (begrijpend luisteren en taal).
- Samen bedenken hoe het verhaal anders had kunnen lopen en om de beurt aan elkaar vertellen (WS, spreken en begrijpend luisteren).
- Tekenen, schilderen, spelen, bouwen, naar aanleiding van het boek, als vorm van verwerking waar het zich afspeelt (begrijpen luisteren, taal).
- Tekenen, schilderen, spelen, bouwen, naar aanleiding van het boek, als vorm van verwerking wie de hoofdpersoon was (begrijpen luisteren, taal).
- Een verteltafel laten maken door de kinderen (blz. 5 routineboek) (begrijpend luisteren, woordenschat, spreken en luisteren).
- Het verhaal opnieuw beluisteren in de luisterhoek - nadat u dit heeft opgenomen – (WS).
- Een bladzijde zonder de tekst uit het boek kopiëren. Kinderen vertellen vervolgens aan elkaar wat er gebeurt en tekenen wat ervoor en erna gebeurt (WS, spreken en luisteren).
- Kinderen maken een nieuwe voorkant voor het boek (begrijpend luisteren).
- Kinderen tekenen en/of schrijven over het meest spannende stukje (begrijpen luisteren).
- Kinderen wijzen om de beurt iets aan in het boek, de ander moet zeggen wat het is (WS).

Bijlage 13 Toetsen

Als instaptoets kan de herfstsignaleringstoets worden genomen van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie (Ministerie van OCW), die alle scholen in bezit hebben. We adviseren om deze toets in december nogmaals af te nemen. We raden u aan om na een jaar leesonderwijs de AVI- en de DMT- (en DMT-grafemen-)toetsen af te nemen (zie www.stichtingnob.nl). Voor methodeafhankelijke toetsen kunt u de auditieve screening toepassen, zoals in de Handleiding bij Thema 1 op blz. 26 deel A staat aangegeven. Via de routine het lettergroeiboek kunt u de letterkennis toetsen. In de module is hiervoor een werkblad opgenomen.

Aangepast stappenplan leesprotocol aan NTC-scholen

Stap	V/F	Actie	Uitwerking in protocol
Stap 1 beginsituatie	V	Vaststellen beginsituatie <ul style="list-style-type: none"> • Auditieve screening De leessleutel blz. 26 thema • Herfstsignaleringstoets als instap (zonder normering) Waar nodig interventies op individueel niveau	§ 3.3.1 § 3.3.2
Stap 2 Na Thema 4	V	<ul style="list-style-type: none"> • Herfstsignalering genormeerd • Woordenschat (De leessleutel) • Lezende leerling: DMT Interventie periode 1	§ 3.4 § 3.4.1 § 3.4.2 § 3.5
Stap 2a Na Thema 6		<ul style="list-style-type: none"> • Woord-leestoets (De leessleutel) • Letter- en klankenleestoets (Herfstsignalering) • Lezende leerling: AVI en DMT Om te kunnen vaststellen welke leestechnische onderdelen al beheerst worden van De leessleutel B-deel	
Stap 3 Na Thema 8	V	<ul style="list-style-type: none"> • Meetmoment Letterkennis en Elementaire lees- en spelhandeling; AVI, DMT • Woordenschat (Cito) Eindsituatie en effecten vastleggen in leerlingrapport Advies begeleiding volgende groep	§ 3.6 § 3.10.2 § 3.10.3/4

Streefdoel: Instructie AVI-2

V = Voor alle kinderen

F = Facultatief om niveau van de kinderen beter te bepalen

Grafemetoets, woorden lezen toetskaart, tekst lezen toetskaart blz. 239 en verder.

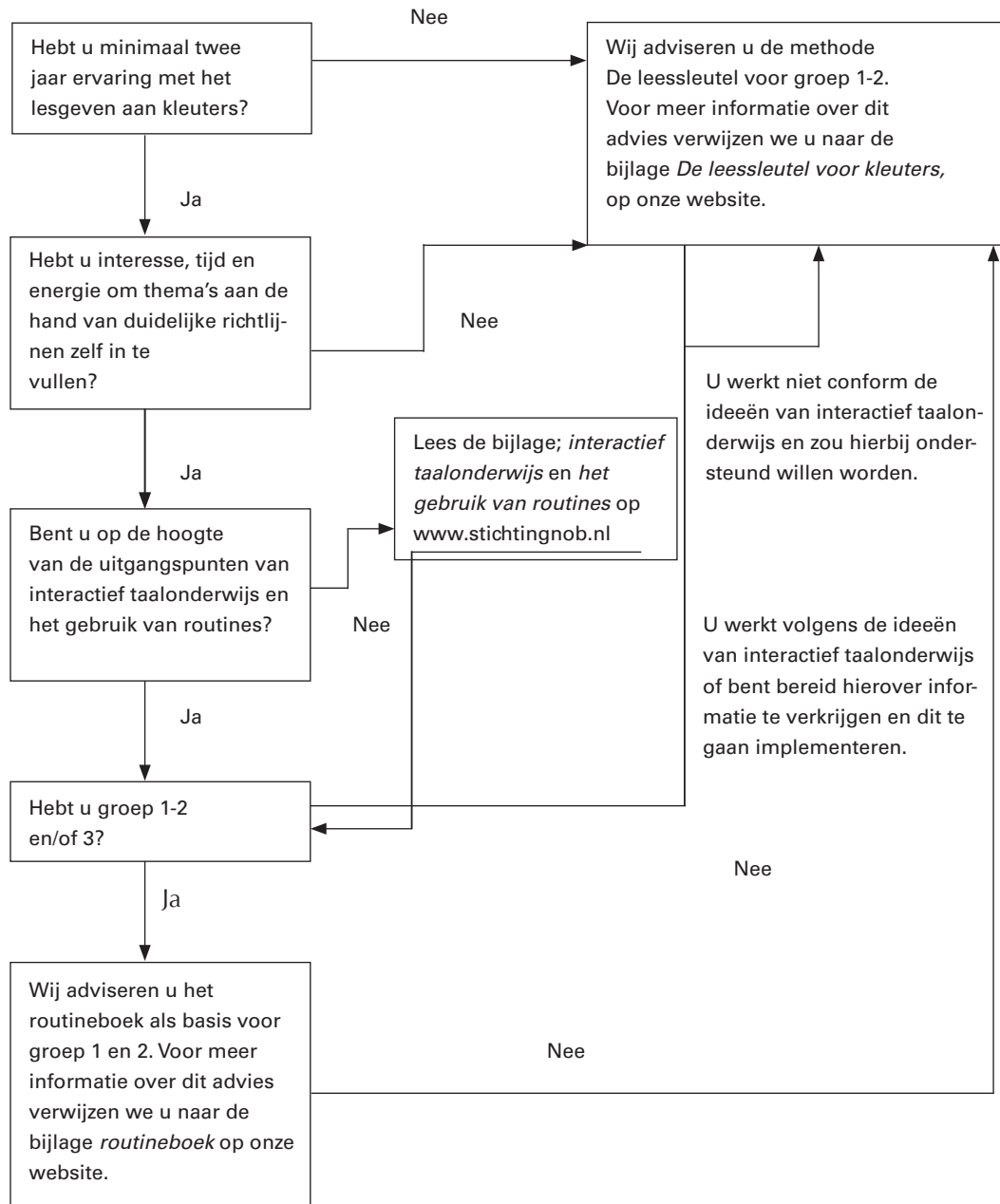
Groep 1-2 Beginnende geletterdheid

In dit deel van de leesmodule vindt u het advies voor groep 1-2 door middel van een beslissingsschema. Door de vragen te beantwoorden, krijgt u op een advies op maat. Als u hierover verder nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met de Stichting NOB. Vervolgens ziet u een zevensprong-werkblad en een ingevulde zevensprong. De zevensprong is een stappenplan om thematisch te werken. De zevensprong ontleent haar oorsprong aan het routineboek (zie daarvoor het beslissingsschema). Tenslotte ziet u een checklist voor de verschillende onderdelen van beginnende geletterdheid.

Beslissingsschema materiaal voor groep 1 en 2

Welk materiaal voor kleuters?

Het taaladvies voor uw kleuters is tweeledig. Door het onderstaande beslissingsschema te volgen, weet u welk advies voor uw situatie het meest geschikt is. We gaan hierbij uit van kleuters voor zowel Richting 1, 2 als 3.

De zevensprong

Bij het thematiseren maken we in het routineboek gebruik van de zevensprong. Deze zevensprong bevat alle elementen om een compleet en doordacht programma voor thematiseren in de kleutergroepen aan te bieden. Deze stappen staan beschreven in hoofdstuk 1 van het routineboek.

De zeven stappen zijn:

- 1 Thema kiezen
- 2 Anker zoeken
- 3 Basisinvulling thema
- 4 Routines kiezen
- 5 Uitvoering plannen
- 6 Uitvoeren en begeleiden
- 7 Handelingsgerichte observatie en registratie

Hierna volgt een uitgewerkt thema dat via de zevensprong is opgezet.

Uitgewerkt thema a.d.h.v. het routineboek

Groep 1/2

Wanneer de keuze is gemaakt om alleen het routineboek aan te schaffen, worden de thema's door de leerkracht zelf ingevuld. Er wordt in het routineboek aan de hand van zeven stappen duidelijk aangegeven hoe u een thema kunt opbouwen. Ter illustratie heeft de Stichting NOB een thema uitgewerkt. Wij kozen hiervoor het thema *groot worden; wat word je later?* Hieronder volgt een beschrijving per week en per routine.

Routines verdeeld over 4 weken

Week 1

Tijd	Activiteit	Routine	Opmerkingen
10	Introductie Vooruitblik thema		Start het thema op een pakkende manier.
25	Kring 1	Beeldwoordenveld Thematafel	
25	Zelfstandig werken	Fotolijstjes maken * Vrij spel in de hoeken	Kinderen kunnen ook spelen met de spullen van de thematafel.
25	Kring 2	Interactief voorlezen Boek van de week	
25	Zelfstandig werken	Fotolijstjes maken Boek lezen Vrij spel in de hoeken	Moet het boek mooi blijven? Geef de kinderen dan een kopie.
10	Afsluiting Terugblik op de les Vooruitblik volgende week		Bekijk het beeldwoordenveld; kunnen er al nieuwe woorden bij?

*Zie werkles

Week 2

Tijd	Activiteit	Routine	Opmerkingen
10	Introductie Terugblik vorige week Vooruitblik deze dag		Herhaal de woorden van de vorige keer. Laat Lin de Wordspin al even zien.
25	Kring 1	Beeldwoordenveld Woordenkoffertje	Besteed alleen tijd aan woorden die nieuw voor ze zijn
25	Zelfstandig werken	Teken / schilder je vriend* Boek lezen Vrij spel in de hoeken	Zorg dat de kinderen weinig tot geen hulp nodig hebben als u nog een andere groep instructie moet geven.
25	Kring 2	Boek van de week Familie Taalspel	Stel eerst de kijk- en luistervragen en lees dan het boek voor. Laat de kinderen meedoen. Kunnen de kinderen de luister- en kijkvraag goed beantwoorden?
25	Zelfstandig werken	Teken / schilder je vriend* Boek lezen Vrij spel in de hoeken Vervolgopdracht Familie Taalspel	De taalpop van Familie Taalspel kan de kinderen een opdracht geven zoals: speel de rijmotto, maak dit werkblad, teken om de beurt een woord dat begint met <i>foto</i> .
10	Afsluiting Terugblik op de les Vooruitblik volgende week		Bekijk het beeldwoordenveld; kunnen er al nieuwe woorden bij? Laat enkele kinderen vertellen over hun zelf gemaakte werk.

Week 3

Tijd	Activiteit	Routine	Opmerkingen
10	Introductie Terugblik Vooruitblik		Herhaal de woorden van de vorige keer. Laat Lin de Woordspin al even zien.
25	Kring 1	Beeldwoordenveld Lin de Woordspin	Introduceer Lin de Woordspin en het kaartje doe <i>mij</i> na.
25	Zelfstandig werken	Een doos met babykleertjes* Boek lezen Vrij spel in de hoeken Vervolgopdracht Lin	Maak knutselopdrachten niet te moeilijk. Lin kan een vervolgopdracht geven: een kind tekent een woord, de ander doet het na.
25	Kring 2	Werken met een werktekst: Versje Familie taalspel	Kopieer het versje en geef het ook mee naar huis.
25	Zelfstandig werken	Een doos met babykleertjes Boek lezen Vrij spel in de hoeken Vervolgopdracht Lin	
10	Afsluiting Terugblik op de les Vooruitblik volgende week		Bekijk de dozen met kleertjes. Staan die woorden al op het woordveld? Laat alvast de <i>klets-kous</i> zien. Laat enkele kinderen de volgende week een klein voorwerp en een foto meenemen.

Week 4

Tijd	Activiteit	Routine	Opmerkingen
10	Introductie Terugblik Vooruitblik		Herhaal de woorden van de vorige keer.
25	Kring 1	Beeldwoordenveld Kletskous	Introduceer eerst uw eigen kletskous en vertel uw verhaal. Zo zien en horen de kinderen een goed voorbeeld.
25	Zelfstandig werken	Repareer de foto* Boek lezen Vrij spel in de hoeken Vervolgopdracht Kletskous	Kletskous: Kinderen mogen elkaar vertellen over hun familie.
25	Kring 2	Herhalen versje Abc-muur / Abc-boek	Introduceer de muur (opvouwbaar) of het boek. Als ze de letters in een andere taal benoemen, verbeter ze dan door de Nederlandse klank in uw antwoord te benoemen: <i>'ja dat is de [k]!</i>
25	Zelfstandig werken	Repareer de foto Boek lezen Vrij spel in de hoeken Vervolgopdracht Abc-muur / Abc-boek	De vervolgopdracht bij de Abc-muur is gericht op de oudste kleuters. De jongsten mogen natuurlijk wel meedoen.
10	Afsluiting Terugblik		Sluit het thema samen af door te bespreken wat er allemaal is gemaakt en geleerd.

Verdeling routines van een thema over vier weken:				
	Kring 1	Kring 2		
Week 1	Beeldwoordenveld / Thematafel	Interactief voorlezen en Boek van de week	Leespromotie Boekenrekje	Cultuur
Week 2	Beeldwoordenveld / Woordkoffertje	Boek van de week Familie Taalspel	Leespromotie	Cultuur
Week 3	Beeldwoordenveld / Lin de Wordspin	Werk met werktekst: versje Familie Taalspel	Leespromotie	Cultuur
Week 4	Beeldwoordenveld / Kletskous	Herhalen versje Abc-muur / Abc-boek	Leespromotie Boekenrekje	Cultuur

Uitgewerkt Thema

Thema **Groot worden, foto's (van vroeger)**

Anker Prentenboek: Het boek van Biba en eigen fotoboek van leerkracht met foto's kindertijd. Biba snapt er niets van: op de foto's die mama haar laat zien, staat een baby, en dat is niet Bé-be, het kindje van tante Zus, maar Biba zelf. Hoe kan dat nou?

Basisvulling **Beeldwoordenveld (routineboek blz. 21)**

In de wolk: foto Nieuwe woorden: zie woordenlijst

Thematafel (routineboek blz. 24)

Fotoboeken van u en kinderen, een fototoestel, babyspulletjes, een verrekijker, een vergrootglas, fotopapier, een memorycard bij een digitaal fototoestel, fotorolletje enz.

Boekenrekje (routineboek blz. 27)

- Vaste boeken (boek met letter, boek met cijfers, boek met vormen, enz.)
- Boeken over de babytijd
- Boeken over fotografie

NB bronnen zijn: www.leessleutel.nl en www.leesplein.nl

Themaboek (Boek van de week): interactief voorlezen (routineboek blz. 29, 31)

- Titel: Het boek van Biba
- Schrijver: Eva Haentjens
- Tekenaar: idem
- Uitgeverij: Clavis, ISBN 90 6822 947 8
- Thema van het boek: verbazing over foto's van vroeger
- Korte inhoud: zie anker
- Doel: Interactief voorlezen: woordenschatuitbreiding, boekoriëntatie en verhaalbegrip.
- Voorbereiding: In de kring ligt een fotoboek van u met foto's van u als baby. De kinderen bekijken de foto's en bespreken van wie dit boek is en waarom.
- Introductie: Prentenboek laten zien en op de boekflap, titel, schrijver, tekenaar noteren. Boek doorbladeren en de kinderen voorspellingen laten doen over wie?, wat? en waar? Noteren op de boekflap.
- Tijdens: Zorg dat de kinderen de platen kunnen zien terwijl u de tekst voorleest. Wijs de woorden aan die én in de tekst én in de plaatjes voorkomen, als u denkt dat het nieuwe Nederlandse woorden zijn.
- Na: bekijk de boekflap: had de schrijver hetzelfde verhaal bedacht als de groep? Was het verhaal een verrassing?
- Herhaald voorlezen. Geef de kinderen twee vragen mee:
 - Luistervraag: Op hoeveel plekjes ging baby Biba picknicken?
 - Kijkvraag: Biba staat met papa op de foto. Wat heeft ze in haar hand?
- Het prentenboek kan door een kind zelfstandig worden gelezen of aan een vriendje worden voorgelezen.

Activiteiten ABC-muur / ABC-boek (routineboek blz. 78)

Kring

De kinderen stempelen het woord Boek en de namen Biba en Bé-be uit het boek op kaartjes en tekenen de beer erbij. De kinderen nemen een foto mee en stempelen of tekenen hier hun naam bij. Onder de eerste letter komt een streep. Deze mogen op de muur of in het boek.

Zelfstandig werken

Woorden bedenken met een *b* aan het begin en deze tekenen (oudste kleuters). Spullen bij elkaar zoeken die beginnen met de *b*: een *b-tafel* maken (idem).

Familie Taalspel (routineboek blz. 72)

Beperk u bij dit thema tot *Tijm Rijm*. Zet hem op uw schoot en laat hem zijn versje opzeggen. Laat ieder kind een woord zeggen en laat Tijm Rijm reageren met een rijmwoord. Daarna zegt Tijm Rijm een woord en reageren de kinderen met een rijmwoord. De activiteit is kort en krachtig. Herhaal deze de volgende weken zo vaak als u kunt.

Routines kiezen

Woordenkoffertje (routineboek blz. 121)

Kopieer vooraf enkele bladzijden uit het boek en knip daar de volgende plaatjes uit (of vervang deze met concreet materiaal): het flesje, de luiër, de speen, het truitje, het broekje, het fotoboek, de foto. Bekijk het beeldwoordenveld en herhaal even de woorden die er al opstaan. Pak de woordenkoffer en maak hem open. Bespreek de woorden die erin zitten en schrijf er de woorden bij. Welke woorden staan al op het woordveld en welke nog niet? Welke woorden kun je alleen nog maar aanwijzen en welke kun je zelf al zeggen?

Werklessen (-)

Deze kunt u inzetten om kinderen zelfstandig te laten werken. Maak zelf een doos met babykleertjes: knip, plak en teken babykleertjes en vouw er dan een doosje bij. Mensen staan op foto's maar ook wel eens op schilderijen: teken / schilder je beste vriend(in). Papier met een schilderijrandje neerleggen. Fotolijstjes knutselen. Beschadigde foto: kopieer een foto waar een flinke hoek af is. De kinderen tekenen het missende stuk.

Kletskaus (routineboek blz. 98)

Laat de laatste bladzijde van het Boek van Biba zien. Bespreek dat je met foto's leuke herinneringen kunt ophalen. Kinderen nemen een foto mee van zichzelf, of van een familielid, waar een verhaal aan vastzit. Op de vertelstoel mogen ze dit verhaal aan de andere kinderen vertellen.

Lin de Wordspin (routineboek blz. 116)

Bekijk samen met Lin het woordveld. Introduceer het praatkaartje *doe mij na*. Welke woorden van het woordveld kun je doen en welke niet? Laat een kind een woord voordoen en de anderen doen het na. Weet iedereen welk woord het is?

Werken met een werktekst (routineboek blz. 70)

Versje:

De fotograaf

Mooie kleren

Haren kammen

Netjes zitten en dan braaf lachen naar de fotograaf

De camera doet klik-klak-klik

De mooie foto ... dat word ik!

(bron themamap De leessleutel, thema *foto's* blz. 23)

Schrijf het versje op een groot vel. Maak bij elke zin een kleine tekening. Laat de kinderen het versje een paar keer horen, terwijl u nadrukkelijk de woorden aanwijst. Zoek samen de woorden die rijmen. Onderstreep deze en verbind ze met elkaar. Oefen het versje nog een paar keer. Herhaal dit de week erop. Vraag aan de kinderen waarom strepen onder de woorden staan.

Uitvoering thema plannen (leidraad in NTC-module, Bijlage 10: Opbouw van een NTC-leesles, groep 3)

Uitvoeren en begeleiden

Handelingsgerichte observatie en registratie Zie hoofdstuk 7 routineboek

Woordenschatlijst

Zelfstandig naamwoorden	Werkwoorden	Overige woorden
De doos		Klein
De zolder		Groot
De tafel	Kijken	Jong
De bank	Fotograferen	Oud
De foto	Foto's maken	1
De camera	Wissen	2
Het fototoestel	Bekijken	3
De fotolijst	Laten zien	4
Het schilderij	Herinneren	5
Het fotoalbum / boek	Geboren worden	6 (jaar)
Het fotorolletje	Groeien	Oh ja
De <i>memorycard</i>	Geloven	Verbaasd
De baby	Verbazen	Bang
De kleertjes	Lachen	Boos
Het flesje	Groot worden	Blij
De luier	Een gezicht trekken	Verdrietig
De slab	Kruipen	Waar
De speen	Lopen	Daar
Het truitje	Huilen	Schoon
Het broekje		Vies

NB Als u de routine *beeldwoordenveld* samen met de kinderen van groep 3 doet (Thema 1 De leessleutel, groep 3), dan kunt u ook gebruik maken van de blauwe woordenlijsten van groep 3.

Checklist tussendoelen beginnende geletterdheid	
Naam leerling :	Ingevuld door :
Geboren op :	Ingevuld op :
Groep 1 en 2	En :

1. Boekoriëntatie
☐ ☐ Begrip samenhang tekst en illustratie
☐ ☐ Bekendheid met leesrichting.
☐ ☐ Kennis van opbouw prentenboekverhalen
☐ ☐ Interpretatie boekomslag
☐ ☐ Uit zichzelf vragen om uitleg / verduidelijking
2. Verhaalbegrip
☐ ☐ Begrijpend luisteren bij voorleesverhaal
☐ ☐ Interactief tijdens voorlezen
☐ ☐ Kennis van opbouw voorleesverhaal
☐ ☐ Naspelen voorleesverhaal
☐ ☐ Navertellen voorleesverhaal zonder gebruik van illustraties
3. Functies van geschreven taal
☐ ☐ Inzicht in communicatieve functies (brief)
☐ ☐ Inzicht in geheugenfuncties (lijst, memo)
☐ ☐ Begrip van symbolen en pictogrammen
☐ ☐ Bewustzijn permanentie geschreven taal
☐ ☐ Onderscheid lezen en schrijven
4. Relaties tussen gesproken en geschreven taal
☐ ☐ Inzicht in relatie gesproken - geschreven taal
☐ ☐ Begrip overeenkomst gesproken - geschreven woord
☐ ☐ Herkent geschreven vorm van persoonsnamen
☐ ☐ Kent taallabels (logo's, merknamen)
☐ ☐ 'Schrijft' uit zichzelf
5. Fonologisch bewustzijn
☐ ☐ Onderscheid woorden in zinnen
☐ ☐ Onderscheid vorm en betekenis van woorden
☐ ☐ Verdelen van woorden in klankgroepen
☐ ☐ Herkennen van eindrijm
☐ ☐ Toepassen van eindrijm
6. Fonemisch bewustzijn
☐ ☐ Herkennen van beginrijm
☐ ☐ Toepassen van beginrijm
☐ ☐ Kan klanken in eigen naam losmaken
☐ ☐ Verdelen van woorden in fonemen (analyse)
☐ ☐ Samenvoegen van fonemen tot woorden (synthese)

